

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti

Katedra za bibliotekarstvo

Mateja Hrgovan

**SREDIŠNJE KNJIŽNICE ZA NACIONALNE MANJINE S POSEBNIM
OSVRTOM NA UKRAJINSKU NACIONALNU MANJINU U
HRVATSKOJ**

Diplomski rad

Mentorica: doc. dr. sc. Ivana Hebrang Grgić

Zagreb, 2016.

SADRŽAJ

UVOD.....	3
1. NARODNE KNJIŽNICE.....	5
1.1. ODREĐENJE POJMA NARODNE KNJIŽNICE.....	5
1.2. POSLANJE, ULOGE I ZADAĆE NARODNIH KNJIŽNICA.....	6
2. MULTIKULTURALNE KNJIŽNICE.....	10
2.1. MULTIKULTURALNOST.....	12
2.2. ULOGA MULTIKULTURALNE KNJIŽNICE.....	14
2.3. SREDIŠNJE KNJIŽNICE ZA NACIONALNE MANJINE U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	17
2.3.1. Model središnjih knjižnica nacionalnih manjina u Hrvatskoj.....	19
2.3.2. Mjesto Središnje knjižnice Rusina i Ukrajinaca u sklopu Modela.....	24
2.4. KNJIŽNICE GRADA ZAGREBA I MULTIKULTURALNOST.....	27
3. ISTRAŽIVANJE KORIŠTENJA USLUGA SREDIŠNJE KNJIŽNICE RUSINA I UKRAJINACA.....	29
3.1. SVRHA I CILJEVI.....	29
3.2. HIPOTEZE.....	29
3.3. METODOLOGIJA I UZORAK.....	30
3.4. ANALIZA REZULTATA.....	30
3.5. ZAKLJUČAK ISTRAŽIVANJA.....	44
ZAKLJUČAK.....	46
LITERATURA.....	48
PRILOZI (anketni upitnik).....	50

UVOD

Tema ovog rada je predstavljanje narodnih knjižnica kao mjesta ostvarivanja dijaloga među kulturama i zastupanja kulturnih različitosti, što je jedna od osnovnih uloga narodnih knjižnica. Govorit će se o narodnoj knjižnici kao multikulturalnoj knjižnici i njezinoj važnosti, ulozi i značaju za pripadnike nacionalnih manjina, s posebnim osvrtom na ukrajinsku nacionalnu manjinu u Hrvatskoj.

U teorijskom će dijelu biti određen sam pojam narodne knjižnice te će biti prikazane zadaće i poslanje narodnih knjižnica općenito pri čemu će posebno biti istaknuta njihova zadaća koju imaju u zastupanju kulturnih različitosti.

Rad će se posebno osvrnuti na ulogu i značaj narodne knjižnice za ukrajinsku nacionalnu manjinu te će u istraživačkom dijelu na primjeru ukrajinske nacionalne manjine biti prikazan značaj narodne knjižnice za nacionalne manjine. Bit će spomenute središnje knjižnice za nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, s posebnim osvrtom na Središnju knjižnicu Rusina i Ukrajinaca.

Istraživački dio bit će ostvaren pomoću anketnog upitnika kojim će biti ispitani pripadnici ukrajinske nacionalne manjine o njihovom korištenju usluga iz čega će se doznati koliko se služe uslugama knjižnice i koliko su zadovoljni istima.

Cilj diplomskog rada je na konkretnom primjeru ispitati koja je uloga te koliki je značaj narodnih knjižnica za pripadnike nacionalnih manjina – služe li se knjižnicom i njezinim uslugama i u kolikoj mjeri, koliko su zadovoljni istima te, ujedno, saznati koliko kvalitetne i adekvatne usluge pružaju takve knjižnice prema mišljenju ispitanika – nude li dovoljno literature na jezicima nacionalnih manjina, organiziraju li zadovoljavajuće programe i kulturna događanja vezana za društveni život pripadnika nacionalnih manjina.

Za ispunjavanje tog cilja postavljene su sljedeće **zadaće**:

1. U teorijskom dijelu odrediti pojam narodne knjižnice, njezine uloge, zadaće, poslanje, te posebno istaknuti ulogu narodne knjižnice u zastupanju kulturnih različitosti i kao multikulturalne knjižnice;
2. Provesti anketu među pripadnicima ukrajinske nacionalne manjine o njihovom korištenju usluga narodne knjižnice koja nudi građu na ukrajinskom jeziku;
3. Analizirati dobivene rezultate i iz toga zaključiti koji je i koliki značaj narodne knjižnice za nacionalne manjine, odnosno za ukrajinsku nacionalnu manjinu u ovome slučaju.

U istraživanju će biti korišten **anketni upitnik** na uzorku od 37 ispitanika – pripadnika ukrajinske nacionalne manjine – koji će biti priložen uz rad.

U skladu sa zadaćama koje su postavljene, rad je podijeljen na tri poglavlja. U prvom će poglavlju biti određen pojam narodne knjižnice, njezine uloge, zadaće, poslanje. U drugom će se poglavlju govoriti o ulozi narodnih knjižnica u ostvarivanju dijaloga među kulturama i zastupanju kulturnih različitosti, odnosno o narodnoj knjižnici kao multikulturalnoj knjižnici. Također će se govoriti o središnjim knjižnicama za nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na Središnju knjižnicu Ukrajinaca i Rusina. U trećem će se poglavlju govoriti o samom istraživanju koje je provedeno među pripadnicima ukrajinske nacionalne manjine te će se analizirati dobiveni rezultati iz anketnog upitnika. Zaključno će biti utvrđeno koji je i koliki značaj narodne knjižnice, odnosno središnje manjinske knjižnice za ukrajinsku nacionalnu manjinu, što će ujedno ukazati i na to koja je uloga takve knjižnice za nacionalne manjine općenito.

1. NARODNE KNJIŽNICE

U prvom će poglavlju biti definirana narodna knjižnica kao ustanova, njezino poslanje, uloge i zadaće. Definiranje narodne knjižnice i njezinog poslanja važno je za ovaj rad jer će dati uvid u mnogobrojne uloge koje narodna knjižnica ima u današnjem svijetu koji je postao *globalno selo* te će poslužiti kao uvod u analizu jedne od uloga narodne knjižnice kojom se rad bavi.

1.1. ODREĐENJE POJMA NARODNE KNJIŽNICE

Od brojnih određenja narodne knjižnice teško je odabrati ono koje bi najbolje i najpotpunije opisalo sve aspekte ove nezamjenjive kulturne, obrazovne i informacijske ustanove te će stoga pojam narodne knjižnice biti određen prema više izvora.

„Narodna knjižnica je organizacija koju osniva, podržava i financira određena zajednica putem lokalne, regionalne ili nacionalne vlasti ili putem nekog drugog oblika organizacije. Ona osigurava pristup znanju, informacijama, cjeloživotnom učenju i djelima mašte pomoću niza izvora i službi, a na raspolaganju je svim članovima zajednice bez obzira na njihovu rasu, nacionalnost, dob, spol, religiju, jezik, invaliditet, ekonomski i radni status te obrazovanje.“¹

„Narodna knjižnica namijenjena je bez ikakvih ograničenja cjelokupnom pučanstvu određenoga područja u svrhu podizanja razine opće izobrazbe, obaviještenosti i kulture, poticanja stručnog i znanstvenog rada te osobne kreativnosti, posebice kod djece. Narodnu knjižnicu osniva i financira mjesno odnosno (rjeđe) središnje upravno tijelo ili neka organizacija sama ili u suradnji s narodnom knjižnicom (posebice knjižnice za slijepu i slabovidne osobe, bolničke, zatvorske i sl. te knjižnice za narodne manjine). Usluge narodne knjižnice u pravilu su besplatne. Svojim djelovanjem narodna je knjižnica značajan činilac u izgradnji demokratskog društva.“²

Prema *IFLA-inom i UNESCO-ovom Manifestu za narodne knjižnice*³ narodna knjižnica je lokalno obavijesno središte koje svojim korisnicima omogućuje neposredan

---

¹ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / ur. Christie Koontz, Barbara Gubbin. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 15.

² Upute za poslovanje narodnih knjižnica / ur. Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996. Str. 11.

³ *IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice* (1994). Dalje: *Manifest*.

pristup znanju i informacijama. Službe narodne knjižnice temelje se na jednakosti pristupa za sve korisnike bez obzira na dob, spol, vjeru, nacionalnost, jezik, društveni položaj, a posebne službe i usluge moraju biti ponuđene korisnicima koji se ne mogu služiti redovitim uslugama i građom, kao što su pripadnici jezičnih manjina, osobe s invaliditetom, bolesnici u bolnicama i zatvorenici. Također, različite dobne skupine moraju moći pronaći građu sukladno svojim potrebama. Zbirke i službe moraju osim tradicionalne građe sadržavati i građu na suvremenim medijima te ne smiju biti izložene cenzuri – ideološkoj, političkoj, vjerskoj – niti komercijalnim pritiscima.

1.2. POSLANJE, ULOGE I ZADAĆE NARODNIH KNJIŽNICA

Kao i kod definicije, i kod poslanja narodne knjižnice je zbog raznovrsnosti njezinih uloga i zadaća teško ukratko navesti sve bitne elemente.

Narodne knjižnice služe lokalnoj zajednici, no njihovo je značenje i uloga u društvu šira od toga pa tako one pomažu u poboljšanju kvalitete ljudskih života na različite načine. Primjerice, pomažu u pronalaženju posla, u poboljšanju zdravlja stanovništva tako što pružaju korisne informacije i nude terapiju čitanjem, pomažu u stjecanju digitalne pismenosti i pristupna su točka za različite lokalne službe.⁴ Neophodno je pritom istaknuti posebne skupine korisnika i borbu protiv socijalne isključenosti. U društvu bi trebale sudjelovati i ranije zanemarene skupine stanovništva kao što su siromašni, nezaposleni, beskućnici, useljenici, osobe s posebnim potrebama, stanovnici udaljenih i osamljenih mjesta. Knjižnice bi trebale sudjelovati u borbi protiv socijalne isključenosti i jačati svoje lokalne zajednice promicanjem jednakosti i raznolikosti. Zadatak knjižnica nije samo odabir i nabava građe, one trebaju posredovati informacije bitne za pojedine skupine stanovništva i organizirati odgovarajuće programe za takve skupine.⁵

Na sličnom tragu neki autori ulogu narodne knjižnice vide u otvaranju puta znanju i kulturi te potpori za samostalno donošenje odluka, kulturni razvoj, istraživanje i cjeloživotno učenje pojedinaca i društvenih skupina, a dalje ističu važnost društvene povezanosti i inkluzije. Narodne knjižnice imaju bitnu ulogu u društvenom povezivanju jer, prema svojem

---

⁴ Usp. Horvat, A. Knjižnice u službi svoje zajednice. // Knjižnica komunikacijsko i multikulturalno središte lokalne zajednice : 8. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2012. Str. 25.

⁵ Usp. Isto. Str. 26.

poslanju, potiču inkluziju i smanjenje društvene isključenosti te posjeduju infrastrukturu – građu, usluge, programe, prostor za susrete i stručno osoblje – koja stvara društveni kapital.⁶

U Predgovoru *IFLA-inih smjernica za narodne knjižnice* stoji: „Narodna je knjižnica dinamično i za zajednicu najvažnije mjesto pristupa informacijama, organizirano da proaktivno odgovori na raznolike i promjenjive informacijske potrebe.“⁷ Ova tvrdnja govori o velikoj ulozi i značaju narodne knjižnice u današnje vrijeme kad su informacijske potrebe sve veće i sve raznolikije, društvo je heterogeno, a svijet je postao globalno selo, povezano informacijama.

Manifest će reći da je knjižnica *prilaz znanju*, njezina temeljna uloga je pružiti slobodan pristup znanju i informacijama, što će doprinijeti aktivnom sudjelovanju građana u društvu. Sloboda, napredak i razvitak društva i pojedinaca spadaju u temeljne ljudske vrijednosti koje se mogu ostvariti samo ako se građanima omogući da primjenjuju svoja demokratska prava i da se aktivno uključe u društvo. Razvitak demokracije i aktivno, stvaralačko sudjelovanje građana ovise o obrazovanju te slobodnom i neograničenom pristupu znanju, misli, kulturi i informacijama. Upravo narodna knjižnica kao lokalni prilaz znanju osigurava osnovne uvjete za cjeloživotno učenje, neovisno odlučivanje i kulturni razvitak pojedinca i društva u cjelini.⁸

Osnovno je načelo narodne knjižnice dostupnost njezinih službi i usluga svima, a ne usmjerenost samo na jednu grupu unutar zajednice. Službe i usluge trebaju biti jednako dostupne manjinskim grupama koje ne mogu koristiti uobičajene službe, na primjer, jezičnim manjinama, ljudima s posebnim tjelesnim potrebama, onima koji žive u udaljenim zajednicama i nemaju pristup knjižničnim zgradama i slično.⁹ „Službe se narodne knjižnice zasnivaju na jednakosti pristupa svima, bez obzira na dob, rasu, spol, vjeru, nacionalnost, jezik ili društveni položaj.“¹⁰

Narodna knjižnica treba služiti lokalnim potrebama, pa tako i potrebama manjinskih grupa. Narodne knjižnice su lokalne službe osnovane za dobrobit lokalne zajednice i zato njihove službe, usluge i zbirke treba temeljiti na potrebama zajednice, redovito ih

---

⁶ Usp. Stričević, I. Multikulturalna pismenost u knjižnici : temelj interkulturalnog dijaloga. // Knjižnica komunikacijsko i multikulturalno središte lokalne zajednice : 8. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2012. Str. 259.

⁷ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / ur. Christie Koontz, Barbara Gubbin. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 11.

⁸ Usp. Isto. Str.105.

⁹ Usp. Isto. Str. 22.

¹⁰ Isto. Str. 41.

procjenjivati i mijenjati u skladu s potrebama.. Knjižničari moraju pratiti promjene u društvu nastale društvenim ili ekonomskim razvojem, demografskim promjenama, promjenama u dobnoj strukturi, stupnju naobrazbe, načinima zapošljavanja te pojavom novih obrazovnih i kulturnih ustanova. Narodna knjižnica treba biti jedan od ključnih čimbenika u lokalnoj zajednici, sakupljati, čuvati i promicati lokalnu kulturu u svoj njezinoj raznolikosti. To se može postići na razne načine kao što su održavanje zavičajne zbirke, izložbe, objavljivanje djela zanimljivih lokalnoj zajednici i razvijanje interaktivnih programa o lokalnim temama.¹¹

Drugim riječima, jedna od uloga narodne knjižnice je kulturna uloga koja omogućuje čuvanje lokalne kulture putem različitih programa i usluga. Ova uloga uključuje i očuvanje manjinskih kultura, kulture nacionalnih manjina i slično, koje su također dio lokalne kulture.

Manifest navodi sljedeće zadaće narodne knjižnice:

1. stvaranje i jačanje čitateljskih navika djece od rane dobi;
2. podupiranje osobnog obrazovanja za koje se odlučuje pojedinac, kao i formalnog obrazovanja na svim razinama;
3. stvaranje mogućnosti za osobni kreativni razvitak;
4. poticanje mašte i kreativnosti djece i mladih ljudi;
5. promicanje svijesti o kulturnom naslijeđu, uvažavanje umjetnosti, znanstvenih postignuća i inovacija;
6. osiguranje pristupa kulturnim izvedbama svih izvedbenih umjetnosti;
7. gajenje dijaloga među kulturama i zastupanje kulturnih različitosti;
8. podupiranje usmene predaje;
9. osiguranje pristupa građana svim vrstama obavijesti o svojoj zajednici;
10. pružanje primjerenih informacijskih usluga lokalnim poduzećima, udrugama i interesnim skupinama;
11. olakšavanje razvitka informacijskih vještina i računalne pismenosti;

---

¹¹ Usp. Isto. Str. 23.

12. podupiranje i sudjelovanje u programima razvijanja pismenosti namijenjenima svim dobnim skupinama i iniciranje takvih programa kad je potrebno.¹²

Ovaj će se rad posebno osvrnuti na ulogu narodne knjižnice u gajenju dijaloga među kulturama i zastupanju kulturnih različitosti, to jest na ulogu narodne knjižnice kao multikulturalne knjižnice u sredinama gdje su prisutne različite kulture, odnosno nacionalne manjine.

---

¹² Usp. Isto. Str. 106.

2. MULTIKULTURALNE KNJIŽNICE

Bilo je važno definirati narodnu knjižnicu kao ustanovu i njezino poslanje, zadaće i uloge stoga što iz gotovo svih definicija i određenja možemo iščitati upravo važnost aspekta multikulturalnosti i zastupanja kulturnih različitosti. Temeljna je uloga narodne knjižnice da pruža svima jednake usluge bez diskriminacije pa tako i pripadnicima nacionalnih manjina i drugih kultura koji bi trebali dobivati jednako kvalitetne usluge kao i pripadnici većinske kulture.

Ovaj aspekt prisutan je kad god želimo definirati knjižnicu i njezine uloge u današnjem društvu. Iz toga proizlazi nužnost bavljenja ovom tematikom, posebice u današnje vrijeme, odnosno aktualnost teme. Ova je tema aktualna zbog današnjeg multikulturalnog i heterogenog društva, postojanja različitih kulturnih zajednica na jednom području, kao što su nacionalne manjine. Od povijesnih migracija i preseljenja koja su dovela do nastanka nacionalnih manjina u različitim državama pa sve do suvremenih ekonomskih migracija, dolazi do miješanja različitih kultura. Narodna knjižnica bitno je mjesto za ostvarivanje dijaloga među tim kulturama, mjesto potpore i poticanja kulturnih različitosti, mjesto izgradnje demokratskog društva, mjesto uključivanja pripadnika drugih kultura u društvo i mjesto koje nudi građu adekvatnu za pripadnike tih kultura.

Tako se u *IFLA-inom Manifestu za multikulturalnu knjižnicu* navodi činjenica da ljudi žive u sve heterogenijem društvu. Na svijetu postoji više od 6000 različitih jezika, a međunarodna migracijska stopa svake je godine u porastu što rezultira sve većim brojem ljudi sa složenim identitetom. Globalizacija, povećana migracija, brža komunikacija, pogodnosti prijevoza i slične značajke 21. stoljeća povećale su i učinile složenijom kulturnu raznolikost država.¹³

Sukladno tome, u predgovoru hrvatskom izdanju *Smjernica za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice* iz 2010. godine Ivanka Stričević piše kako današnje globalno informacijsko društvo, migracije i mobilnost stanovništva pokreću brojna pitanja vezana za multikulturalnost i potrebu za uspostavom interkulturalnosti. Interakcija različitih etničkih i vjerskih skupina, društvenih manjina te pojedinaca različitih etničkih pripadnosti tvori mozaik globalnog društva i pluralističko društvo koje se temelji na toleranciji. To pred knjižnice kao

---

¹³ Usp. Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice : s IFLA-inim Manifestom za multikulturalnu knjižnicu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 47.

promicatelje kulture i međukulturnog dijaloga postavlja nove zadaće. U uspostavljanju međukulturnog dijaloga knjižnice imaju ključan značaj jer je njihov zadatak osigurati pristup informacijama za sve građane, bez isključivanja na bilo kojoj osnovi. Tako njihove zbirke postaju višejezične, a usluge i programi prilagođeni svim građanima kako bi svatko mogao živjeti svoju kulturu te istovremeno upoznati većinsku i manjinsku kulturu.¹⁴

U drugom će radu autorica na istom tragu reći kako danas više ne postoje monokulturna društva. Globalizacija, mobilnost i migracije te nove komunikacijske tehnologije koje omogućavaju komunikaciju bez obzira gdje se osobe nalaze, svako društvo čine multikulturalnim. Pritom svi ljudi imaju pravo zaštititi, očuvati i jačati vlastite jezike, kulture i identitete.¹⁵

I Aleksandra Horvat će se osvrnuti na mobilno društvo. Ona će naglasiti kako je današnje društvo obilježeno stalnim kretanjem stanovništva koje traži zaposlenje, bolje uvjete života, kvalitetno školovanje. U zemlji borave stranci, trajno ili privremeno. To utječe na zemlju na više razina: političari moraju odlučivati o novim pitanjima o kojima prije nisu odlučivali, građani moraju naučiti živjeti s drugačijima i postati tolerantniji prema drugačijim kulturama, a knjižnice moraju brinuti i o novim, drugačijim korisnicima.¹⁶

Romana Horvat i Irena Ivković multikulturalnost promatraju kao *most koji spaja knjižnice* te u svom radu ističu važnu ulogu knjižnica u društvu jer one predstavljaju i čine dostupnima različite kulturne izričaje koji odražavaju lokalnu i globalnu kulturu. Knjižnice su u bliskom doticaju s mnogo populacijskih skupina, otvorene su za sve i dostupne svima, mjesto su okupljanja koje nudi mogućnost susreta svih skupina društva.¹⁷

Multikulturalna narodna knjižnica, osim što pruža knjižnične službe i usluge kulturno različitim skupinama kao što su nacionalne manjine, također pomaže ostatku zajednice pri

---

¹⁴ Usp. Stričević, I. Predgovor hrvatskom izdanju. // Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice : s IFLA-inim Manifestom za multikulturalnu knjižnicu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 7.

¹⁵ Usp. Stričević, I. Multikulturalna pismenost u knjižnici : temelj interkulturalnog dijaloga. // Knjižnica komunikacijsko i multikulturalno središte lokalne zajednice : 8. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2012. Str. 258.

¹⁶ Usp. Horvat, A. Knjižnice u službi svoje zajednice. // Knjižnica komunikacijsko i multikulturalno središte lokalne zajednice : 8. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2012. Str. 23.

¹⁷ Usp. Horvat, R; Ivković, I. Multikulturalnost : most koji spaja knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 58, 1/2(2015), str. 94.

multikulturalnoj interakciji, odnosno pri sudjelovanju u zajedničkom procesu interkulturalnosti.¹⁸

Katarina Todorcev Hlača, voditeljica Središnje knjižnice Rusina i Ukrajinaca pri Gradskoj knjižnici u Zagrebu, ustvrdit će kako migracije stvaraju novu komunikacijsku razinu među kulturama, a termin multikultura postao je uobičajen u mnogim zemljama i karakterizira zajednicu u cjelini. Zadatak je knjižnica u novom, globalnom, multikulturalnom društvu, između ostaloga, stvarati zbirke na stranim jezicima.¹⁹

Jasno je, prema tome, koliko veliku ulogu i značaj narodna knjižnica ima u današnjem pluralističkom, heterogenom, multikulturalnom društvu za pripadnike manjinskih kultura. U ovome će poglavlju biti riječi o ulogama multikulturalne knjižnice, a zatim o konkretnim knjižnicama koje vrše takvu ulogu i nude građu potrebnu pripadnicima nacionalnih manjina. To su središnje knjižnice za nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj kod kojih će biti napravljen poseban osvrt na Središnju knjižnicu Rusina i Ukrajinaca.

2.1. MULTIKULTURALNOST

Multikulturalnost je prema IFLA-inoj Sekciji za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice²⁰ definirana kao suživot različitih kultura gdje kultura uključuje rasne, religijske ili kulturne skupine te se očituje u običajima, kulturnim pretpostavkama i vrijednostima, načinima razmišljanja i komunikacije.²¹

IFLA-in Manifest za multikulturalnu knjižnicu određuje „kulturnu raznolikost“ ili „multikulturalnost“ prema UNESCO-ovoj Općoj deklaraciji o kulturnoj raznolikosti iz 2001. kao skladan suživot i interakciju različitih kultura, pri čemu se kultura shvaća kao skup različitih duhovnih, materijalnih, intelektualnih i emocionalnih obilježja društva ili neke društvene skupine te, osim umjetnosti i književnosti, obuhvaća životne stilove, načine života u zajedništvu, vrijednosne sustave, tradiciju i vjerovanja. Ističe se da je multikulturalnost temelj

---

¹⁸ Usp. Isto. Str. 96.

¹⁹ Usp. Todorcev Hlača, K. Model središnjih knjižnica nacionalnih manjina u Hrvatskoj: Radna grupa za manjinske knjižnice HKD-a. // HKD Novosti 60, listopad(2013), str. 1. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/757> (16.11.2015.)

²⁰ Izdanje *Smjernica za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice* iz 2010. godine uz izvorni tekst sadrži i dokument *Definicija multikulturalnosti* koji daje širi uvid u temeljna načela i problematiku multikulturalnih knjižničnih usluga.

²¹ Usp. Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice : s IFLA-inim Manifestom za multikulturalnu knjižnicu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 11.

kolektivne snage u lokalnim zajednicama i u globalnom društvu, a kulturna i jezična raznolikost zajednička je baština čovječanstva te bi je trebalo njegovati i očuvati na dobrobit svih. Ona potiče razmjenu, inovacije, kreativnost i miroljubivu koegzistenciju među narodima. Uvažavanje raznolikosti, tolerancija, dijalog i suradnja jamstvo su mira i sigurnosti u svijetu. Zato bi i knjižnice trebale održavati i promicati kulturnu i jezičnu raznolikost na međunarodnoj, državnoj i lokalnoj razini i tako pridonositi međukulturnom dijalogu.²²

Multikulturalne knjižnične usluge uključuju pružanje multikulturalnih informacija svim vrstama knjižničnih korisnika i pružanje knjižničnih usluga namijenjenih nedovoljno zastupljenim skupinama. Kao nedovoljno zastupljene skupine u multikulturalnom društvu navedene su useljeničke manjine, azilanti, radnici-migranti i nacionalne manjine.²³

Knjižnice trebaju posvetiti pažnju autohtonom stanovništvu, useljeničkim zajednicama, osobama kulturno mješovitog podrijetla, transnacionalnim osobama, iseljenicima, azilantima, izbjeglicama, osobama s pravom privremenog boravka, imigrantima, nacionalnim manjinama.²⁴

S obzirom da se ovaj rad prvenstveno bavi nacionalnim manjinama kao posebnim skupinama, potrebno ih je definirati: nacionalne manjine su starosjedićke skupine ili skupine koje su dugo nastanjene na nekom području, s etničkim, jezičnim ili kulturnim identitetom koji se razlikuje od identiteta većinskog stanovništva.²⁵

Hrvatska je tijekom povijesnog razvoja na svojem području objedinila mnogobrojne etničke skupine pa unutar njezinih granica već nekoliko stotina godina žive pripadnici nacionalnih manjina čija se prava štite Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina.²⁶

---

²² Usp. Isto. Str. 47.

²³ Usp. Isto. Str. 11.

²⁴ Usp. Isto. Str. 17.

²⁵ Usp. Isto. Str. 17.

²⁶ Usp. Todorčev Hlača, K. Strategija razvoja središnjih knjižnica nacionalnih manjina unutar mreže narodnih knjižnica. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 58, 1/2(2015), str. 48.

2.2. ULOGA MULTIKULTURALNE KNJIŽNICE

Iz činjenice da svaki pojedinac u ovom globalnom društvu ima pravo na izbor knjižničnih i informacijskih usluga proizlaze načela multikulturalne knjižnice prema kojima knjižnice trebaju:

- pružati usluge svim članovima zajednice bez diskriminacije na temelju kulturnog i jezičnog nasljeđa;
- osigurati informacije na odgovarajućim jezicima i pismima;
- omogućiti pristup širokom izboru građe i usluga koje odražavaju potrebe svih zajednica;
- zapošljavati osobe koje odražavaju raznolikost zajednice te su osposobljene za rad i pružanje usluga u raznolikim zajednicama.

Posebnu pažnju treba posvetiti skupinama koje su često marginalizirane: nacionalne manjine, radnici-migranti, azilanti, izbjeglice, osobe s pravom privremenog boravka i starosjedilačke zajednice.²⁷

Među osnovnim su ulogama narodnih knjižnica obrazovna, kulturna i informacijska uloga, odnosno one su obrazovna središta (središta za učenje), kulturna središta i informacijska središta. Multikulturalne knjižnice kao središta za učenje omogućavaju pristup obrazovnim materijalima, jezičnim programima i drugoj odgovarajućoj građi u različitim formatima za cjeloživotno učenje. Kao kulturna središta omogućavaju izražavanje različitim kulturama, čuvaju i promiču njihovu baštinu, tradiciju, književnost, umjetnost i glazbu. Kao informacijska središta nabavljaju, stvaraju, organiziraju, čuvaju i čine dostupnima informacije koje zadovoljavaju potrebe svih zajednica te šire informacije o kulturno raznolikim zajednicama.²⁸

U kulturno raznolikoj sredini sljedeća su temeljna poslanja knjižnice:

- promicanje svijesti o pozitivnim vrijednostima kulturne raznolikosti i poticanje kulturnog dijaloga;

---

²⁷ Usp. Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice : s IFLA-inim Manifestom za multikulturalnu knjižnicu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 15.

²⁸ Usp. Isto. Str. 18.

- poticanje jezične raznolikosti i uvažavanje materinjeg jezika;
- omogućavanje skladnog suživota više jezika te omogućavanje učenja više jezika od rane dobi;
- čuvanje jezične i kulturne baštine te podrška izražavanju, stvaranju i širenju informacija na svim relevantnim jezicima;
- podupiranje očuvanja usmene tradicije i nematerijalne kulturne baštine;
- poticanje uključivanja i sudjelovanja u društvu svih osoba i skupina iz raznolikih kulturnih sredina;
- poticanje informacijske pismenosti i ovladavanja informacijskim i komunikacijskim tehnologijama;
- promicanje jezične raznolikosti na internetu;
- poticanje neograničenog pristupa internetu;
- poticanje razmjene znanja i podupiranje primjera dobre prakse vezanih za kulturni pluralizam.²⁹

Temeljne su aktivnosti multikulturalne knjižnice:

- izgrađivati kulturno raznolike i višejezične zbirke i usluge, uključujući digitalnu i multimedijalnu građu;
- namijeniti sredstva za očuvanje kulturnog izričaja i baštine, posvećujući posebnu pažnju usmenoj, starosjedilačkoj i nematerijalnoj baštini;
- uključiti programe koji podržavaju naobrazbu korisnika, vještine informacijske pismenosti, građu za različite skupine, kulturnu baštinu i međukulturni dijalog kao sastavne dijelove usluga;
- omogućiti pristup knjižničnim uslugama na odgovarajućim jezicima kroz organizaciju informacija i sustave pristupa informacijama;

---

²⁹ Usp. Isto. Str. 48.

- osigurati na odgovarajućim medijima i jezicima marketinške materijale te one koji otvaraju knjižnicu prema društvenoj zajednici kako bi se privukle različite skupine u knjižnicu.³⁰

Zadaća je narodne knjižnice da zadovolji potrebe korisnika. Kako bi se korisničke potrebe zadovoljile i kako bi knjižnica ponudila kvalitetne i adekvatne usluge za svoje korisnike, treba doći do saznanja o potrebama zajednice. Usluge multikulturalne knjižnice trebaju se temeljiti na znanju o kulturno raznolikim zajednicama kojima su namijenjene i njihovim potrebama. Do takvih je znanja moguće doći:

1. analizom zajednice, odnosno procesom utvrđivanja njezinih osobina i okruženja u kojem članovi zajednice žive te procjenjivanjem njihovih potreba za informacijskim uslugama.

2. procjenom potreba, odnosno procesom ispitivanja informacija koje zajednica traži i koristi te njihove raspoloživosti.

Ta se prikupljena saznanja i podaci analiziraju pa ugrađuju u opće ciljeve knjižnice, razrađuju u konkretnu politiku, programe i aktivnosti te koriste kao referentne točke za buduće vrednovanje pruženih usluga.³¹

Kad se govori o korisničkim uslugama, važne su sljedeće zadaće:

- svaka knjižnica treba navesti ciljeve, strategije, prioritete i politiku u odnosu na usluge za multikulturalne zajednice kao sastavni dio razvojnog programa knjižnice;
- jednakost u pružanju usluga;
- procjena prirode i potreba zajednice u suradnji s članovima multikulturalne zajednice te ponuda usluga na temelju takvih procjena;
- sastav upravljačkih ili savjetodavnih tijela knjižnice treba odražavati sastav zajednice kojoj su usluge namijenjene.³²

---

³⁰ Usp. Isto. Str. 48.

³¹ Usp. Isto. Str. 22.

³² Usp. Isto. Str. 24.

Manje se knjižnice ponekad mogu teže snaći s potrebama svojih raznolikih kulturalnih zajednica. Potrebno je zadovoljiti potrebe većinskog naroda te su, uz ograničen proračun, potrebe ostalih skupina često zapostavljene. U tom je pogledu važna suradnja među knjižnicama i zajedničko korištenje građe. Suradnja se može ostvariti u nabavi, katalogizaciji i opskrbi građom – na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini. Velike knjižnične ustanove i službe mogu preuzeti centraliziranu ulogu u ponudi multikulturalne građe, odnosno mogu ponuditi centralizirane zbirke i posudbene zbirke za razmjenu.³³

Ukratko se može reći da multikulturalizam kao svjetski fenomen narodne knjižnice usmjerava u dva osnovna pravca u skladu s njihovim poslanjem: prvi je čuvanje i promicanje nacionalnog kulturnog identiteta, a drugi je stvaranje kulturnog pluralizma kroz poticanje tolerancije i razvijanje vještina dijaloga i življenja s različitostima. Narodna knjižnica otvorena je svim dobnim, socijalnim i kulturnim skupinama te integrira sve skupine, promiče vrijednosti demokracije, ali zadržava specifičnosti nacionalnih kultura.³⁴

Krajnji bi cilj ili poslanje multikulturalnih knjižnica bilo promicanje svijesti o pozitivnim vrijednostima kulturne raznolikosti te razvijanje i poticanje multikulturalne pismenosti i interkulturalnog dijaloga³⁵, ali treba napomenuti i to da tako shvaćena multikulturalna knjižnica nije određena knjižnica ili vrsta knjižnice, nego koncept koji je primjenjiv u svim tipovima knjižnica, a temelji se na prepoznavanju, prihvaćanju i uvažavanju različitog i drugačijeg.³⁶

2.3. SREDIŠNJE KNJIŽNICE ZA NACIONALNE MANJINE U REPUBLICI HRVATSKOJ

U Hrvatskoj se pitanje knjižničnih usluga za etničke i nacionalne manjine sustavnije istražuje od kraja 1980-ih. Tada je provedeno istraživanje koje je analiziralo fondove na češkom, mađarskom i talijanskom jeziku u narodnim knjižnicama u područjima u kojima je bilo prisutno najviše pripadnika tih narodnosti. Istraživanje je pokazalo da su hrvatske narodne knjižnice građu namijenjenu etničkim i nacionalnim skupinama do tada nabavljale

---

³³ Usp. Isto. Str. 24.

³⁴ Usp. Sabljak, Lj.; Lončar, M. Multikulturalne knjižnične usluge : strateški programi Knjižnica grada Zagreba. // Knjižnica komunikacijsko i multikulturalno središte lokalne zajednice : 8. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2012. Str. 283.

³⁵ Usp. Faletar, I.; Faletar Tanacković, S.; Lacović, D. Multikulturalne usluge hrvatskih narodnih knjižnica. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 3/4(2012), str. 164.

³⁶ Usp. Isto. Str. 164.

uglavnom stihijski i nekoordinirano te da se potrebe tih korisnika nisu zadovoljavale na odgovarajući način. Stoga se tada počinje razvijati ideja o osnivanju posebnih službi, tzv. središnjih knjižnica za nacionalne manjine, sa zadatkom koordiniranja rada svih do tada rascjepkanih 'manjinskih' zbirki u narodnim knjižnicama diljem Hrvatske, kao i zapošljavanja stručnog osoblja sa znanjem manjinskih jezika.³⁷

Jelica Leščić se bavi tematikom posebnih zbirki u narodnim knjižnicama, odnosno središnjih knjižnica nacionalnih manjina. Uvodno upoznaje čitatelja s osnivanjem zbirki građe za nacionalne manjine te s financiranjem takvih programa. Vlada Republike Hrvatske i Ministarstvo kulture Republike Hrvatske potaknuli su osnivanje zbirki građe za nacionalne manjine. Odlukom Vlade Republike Hrvatske iz travnja 2000. godine Ministarstvo kulture postaje odgovorno za programe središnjih knjižnica nacionalnih manjina koji su se dotad financirali u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici putem Vladinog ureda za nacionalne manjine. Ministarstvo kulture osigurava sredstva za plaće djelatnika u središnjim knjižnicama nacionalnih manjina i sredstva za realizaciju programa tih knjižnica³⁸, a stručni nadzor preuzimaju matične službe narodnih knjižnica u kojima su smještene središnje manjinske knjižnice.³⁹

Središnje knjižnice nacionalnih manjina dio su programa narodnih knjižnica koje prema svojim temeljnim zadaćama moraju osiguravati knjižnične usluge za svo stanovništvo svoje zajednice, pa tako i za nacionalne manjine i njihove specifične potrebe. Program središnjih knjižnica nacionalnih manjina uključuje nabavu na jezicima manjina, osiguravanje korištenja knjižne i neknjižne građe, tribine i predavanja, izložbe, međuknjižničnu posudbu.⁴⁰

---

³⁷ Usp. Isto. Str. 159.

³⁸ Usp. Knjižnice nacionalnih manjina 2013. // Poslovanje i usluge narodnih knjižnica u RH 2013. / priredila J. Leščić, 2014. URL: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Narodne-knji%C5%BEnice.-Posebne-zbirke-3-Zbirke-za-nacionalne-manjine.pdf> (16. 11. 2015.)

³⁹ Usp. Todorcev Hlača, K. Model središnjih knjižnica nacionalnih manjina u Hrvatskoj: Radna grupa za manjinske knjižnice HKD-a. // HKD Novosti 60, listopad(2013), str. 2. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/757> (16. 11. 2015.)

⁴⁰ Usp. Knjižnice nacionalnih manjina 2013. // Poslovanje i usluge narodnih knjižnica u RH 2013. / priredila J. Leščić, 2014. URL: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Narodne-knji%C5%BEnice.-Posebne-zbirke-3-Zbirke-za-nacionalne-manjine.pdf> (16. 11. 2015.)

2.3.1. Model središnjih knjižnica nacionalnih manjina u Hrvatskoj

Ideju o Modelu središnjih knjižnica nacionalnih manjina u svom radu iz 1987. godine iznosi Đurđa Mesić, tada savjetnica za narodne knjižnice Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Donosi preporuke kojih bi se trebale pridržavati narodne knjižnice s ciljem poboljšanja kvalitete svojih usluga za manjinske narode. Posebno ističe da knjižnični fond za nacionalnu manjinu ne služi samo manjini na čijem je jeziku, nego i ostalim pripadnicima zajednice koji na taj način upoznaju kulturu i književnost određene manjine⁴¹, odnosno omogućuje učenje jezika manjina, upoznavanje njihove suvremene književnosti i kulture, vlastito kulturno obogaćivanje, bolje razumijevanje, kao i zajedničko druženje u prostorima knjižnice.⁴²

Todorcev Hlača predstavlja „Model središnjih knjižnica nacionalnih manjina u Hrvatskoj“ kao projekt, odnosno dio programa narodnih knjižnica, koje po svojim osnovnim zadaćama moraju osiguravati knjižnične usluge za cjelokupno stanovništvo svoje zajednice, pa tako i za pripadnike nacionalnih manjina. Model je razrađen 1990. godine.⁴³ Prema Modelu, voditelj središnje knjižnice obavlja sve knjižničarske stručne poslove i pripadnik je nacionalne manjine. Dakle, voditelj knjižnice je stručnjak s visokom knjižničarskom naobrazbom koji dobro poznaje i koristi jezik nacionalne manjine, dobro poznaje manjinsku kulturu i knjižničnu produkciju u matičnoj zemlji, kao i način i mogućnosti nabave.⁴⁴

Treba istaknuti sličnosti i razlike u europskim i hrvatskim knjižnicama kad je riječ o zbirkama na stranim jezicima. Zajedničko im je to što su i jedne i druge smještene u prostorijama narodnih knjižnica namijenjenih većinskom stanovništvu. Razlika je u tome što je središnja knjižnica manjine u Hrvatskoj stručna služba koja funkcionira prema određenom modelu, raspolaže vlastitim financijskim sredstvima za nabavu i ostvarenje programa koja određuje Ministarstvo kulture. Knjižnica ima slobodu, ali i odgovornost kreirati vlastitu politiku rada i nabavnu politiku. Na taj se način potiče istraživački duh knjižničara i suradnja s korisnicima te se u konačnici poboljšavaju rezultati rada. Neposrednim kontaktima s članovima manjinskih udruga i s pojedinačnim korisnicima te anketiranjem korisnika voditelj

---

⁴¹ Usp. Todorcev Hlača, K. Model središnjih knjižnica nacionalnih manjina u Hrvatskoj : Radna grupa za manjinske knjižnice HKD-a. // HKD Novosti 60, listopad(2013), str. 2. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/757> (16. 11. 2015.)

⁴² Usp. Mesić, Đ. Potrebe narodnosti za knjigom i informacijama i uloga narodne knjižnice: usporedba stanja u Hrvatskoj s modelom u Mađarskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 30, 1/4(1987), str. 75-78.

⁴³ Usp. Todorcev Hlača, K. Strategija razvoja središnjih knjižnica nacionalnih manjina unutar mreže narodnih knjižnica. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 58, 1/2(2015), str. 47.

⁴⁴ Usp. Todorcev Hlača, K. Model središnjih knjižnica nacionalnih manjina u Hrvatskoj : Radna grupa za manjinske knjižnice HKD-a. // HKD Novosti 60, listopad(2013), str. 3. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/757> (16. 11. 2015.)

knjižnice prikuplja informacije na kojima se temelji nabavna politika. Osnovno mjerilo u nabavi građe je zastupljenost građe na više razina – u obliku visokostručne obrade određene tematike i u obliku pristupačnome za onoga koji nedostavno zna matični jezik, na primjer za djecu pripadnika nacionalne manjine.⁴⁵

Građa koja mora biti zastupljena u takvim knjižnicama je prije svega beletristika koja je najprikladnija za upoznavanje prosječnog korisnika s poviješću i književnom tradicijom određenog naroda, a uključuje slikovnice za najmlađe, romane, sabrana djela klasika, knjige suvremenih popularnih autora. Dva čimbenika reguliraju nabavu beletristike, a to su stvarna potreba i popularnost knjižnične građe u matičnoj zemlji, odnosno u dijaspori. Međutim, pritom se, kao i pri nabavi stručne i znanstvene literature, mora voditi računa o tome u kojoj se mjeri većina potencijalnih korisnika služi materinskim jezikom.⁴⁶ Važne su i specijalne zbirke, a uključuju, primjerice, referentnu zbirku (enciklopedijska izdanja, rječnici, leksikoni, pravopisi), glazbenu zbirku (CD-romovi i ploče s narodnom, klasičnom i suvremenom glazbom) i tako dalje.

Nakon što je građa nabavljena i stručno obrađena te spremna za posudbu, ona treba pronaći put do čitatelja. Taj korak za središnju manjinsku knjižnicu predstavlja jedan od najvećih izazova, s obzirom da su njezini korisnici raseljeni diljem Hrvatske, u skupinama i pojedinačno. U današnje je vrijeme, s razvojem informacijsko-komunikacijskih tehnologija i interneta puno lakše doći do čitatelja, ali problemi još uvijek postoje. Najraširenije su metode prezentacije knjižnične građe e-katalog, *online*-bilten, internetska stranica, međuknjižnična posudba.⁴⁷

Nedostatak prostora je jedna od otežavajućih okolnosti u procesu suradnje narodnih i manjinskih knjižnica. Rast fonda manjinske knjižnice ponekad izaziva nezadovoljstvo vodstva narodne knjižnice s obzirom da i ona sama često nema dovoljno prostora.⁴⁸ Stoga je, primjerice, Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca dio svog fonda premjestila u druge narodne knjižnice – u Vinkovcima, Lipovljanima, Slavonskom Brodu, Vukovaru, Osijeku i

---

⁴⁵ Usp. Isto. Str. 3.

⁴⁶ Usp. Isto. Str. 3.

⁴⁷ Usp. Isto. Str. 4.

⁴⁸ Usp. Isto. Str. 4.

Puli, odnosno u narodne knjižnice onih područja gdje je također prisutna ukrajinska nacionalna manjina.⁴⁹

Prema zamisli pokretača, konačni je cilj projekta bio osigurati svakom pripadniku nacionalne manjine mogućnost očuvanja materinskog jezika korištenjem građe na svom jeziku, bez obzira na to u kojem se dijelu Hrvatske nalazi.⁵⁰

Model ima isti princip za svaku manjinsku knjižnicu: jedna stručna osoba – voditelj, smještaj u jednoj od narodnih knjižnica čiju infrastrukturu koristi i uz čiju je matičnu službu vezana, status zbirke/odjela, a ne samostalne knjižnice, multifunkcionalnost programa, obveza osiguranja knjižnične usluge pripadnicima manjina i izvan sjedišta središnje knjižnice, tijesna suradnja s mrežom narodnih knjižnica.⁵¹

Todorcev Hlača ističe da su temeljni problemi u poslovanju manjinskih knjižnica ograničen broj djelatnika i financijskih sredstava s jedne strane te potreba koja postoji za građom na jeziku nacionalnih manjina u više mjesta diljem Hrvatske s druge strane. Za rješavanje ovog problema, predlaže organizaciju posla u dvije faze. U prvoj fazi treba odrediti u kojim bi narodnim knjižnicama trebalo smjestiti police s knjigama za nacionalnu manjinu pa organizirati suradnju s ravnateljima i kolegama iz tih knjižnica koji će biti zaduženi za taj dio fonda. Također je potrebno odlučiti hoće li knjige na stranom jeziku ući u fond narodne knjižnice kao knjižnični stacionar (u ovom slučaju nastaje problem s računalnom posudbom građe) ili će središnja manjinska knjižnica otpisati građu i predati je narodnoj knjižnici na dar pa će građa na uobičajen način ući u njezin fond. Druga faza podrazumijeva izradu prikladnih informacijskih pomagala kao što su katalozi, bilteni, letci s anotacijama za novu građu, popisi muzikalija. U toj fazi središnja knjižnica ima ulogu koordinatora posudbe za knjige koje se nalaze u knjižnicama diljem zemlje. Zadatak je voditelja, s obzirom da on ima informaciju o tome gdje se nalazi tražena knjiga, omogućiti da čitatelj dođe do nje.⁵²

---

⁴⁹ Usp. Središnje knjižnice nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj : vodič. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 50.

⁵⁰ Usp. Todorcev Hlača, K. Model središnjih knjižnica nacionalnih manjina u Hrvatskoj : Radna grupa za manjinske knjižnice HKD-a. // HKD Novosti 60 (2013), str. 5. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/757> (16. 11. 2015.)

⁵¹ Usp. Todorcev Hlača, K. Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca u sustavu manjinskih i narodnih knjižnica. // HKD Novosti 60, listopad(2013), str. 1. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/758> (16.11.2015.)

⁵² Usp. Todorcev Hlača, K. Model središnjih knjižnica nacionalnih manjina u Hrvatskoj : Radna grupa za manjinske knjižnice HKD-a. // HKD Novosti 60, listopad(2013), str. 5. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/757> (16. 11. 2015.)

Zaključno ističe prednosti takve organizacije posla. Dobra organizacija voditelja središnje knjižnice i suradnja s narodnim knjižnicama u različitim dijelovima Hrvatske može riješiti problem ograničenosti prostora i financijskih sredstava, formirati kvalitetnu mrežu fondova manjinske knjižnice te ispuniti osnovnu zadaću – omogućiti posudbu knjižnične građe za svakog pripadnika nacionalne manjine i svaku drugu zainteresiranu osobu, bez obzira na to u kojem dijelu Hrvatske živi.⁵³

Aleksandar Stipčević u uvodu vodiča kroz središnje knjižnice nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj navodi kome su sve namijenjene takve knjižnice i zbirke knjižnične građe na jezicima nacionalnih manjina. One prvenstveno služe pripadnicima nacionalnih manjina koji u njima nalaze knjižničnu građu na materinskom jeziku, susreću kulturne djelatnike iz matičnih država koji kao gosti dolaze i predstavljaju svoja djela, slušaju predavanja o svojoj matičnoj zemlji, gledaju filmove, sudjeluju u razgovorima s gostima koji ih upoznaju s kulturnom i političkom situacijom u matičnoj zemlji, dolaze na predstavljanje knjiga koje publiciraju same knjižnice ili koje se publiciraju u matičnoj zemlji, a ponekad se organiziraju i turistička putovanja u matične zemlje. Međutim, treba istaknuti da te knjižnice ne služe samo pripadnicima nacionalnih manjina, nego svima koji se zanimaju za povijest, kulturu, politička i druga zbivanja u državama iz kojih potječu pripadnici nacionalnih manjina. Stipčević ističe kako vrlo često znanstvene, stručne i narodne knjižnice u Hrvatskoj nemaju ni najvažniju literaturu o našim susjedima pa su hrvatski stručnjaci upućeni na korištenje fondova tih knjižnica. U njima nalaze knjižnu građu i osposobljene knjižničare informatore koji, zahvaljujući poznavanju povijesti i kulture matičnih naroda, mogu pronaći svu građu i informacije koje su potrebne znanstveniku, publicistu, novinaru.⁵⁴

Osnovne su zadaće manjinskih knjižnica: nabava knjižne i neknjižne građe na jeziku manjine, stručna obrada građe, osiguravanje korištenja građe, promicanje čitanja knjiga na jeziku manjine, organizacija kulturnih programa i aktivnosti, tribina, predavanja, te međuknjižnična posudba.⁵⁵

Ono što je u teoriji zamišljeno i što se pokušava ostvariti, često je u praksi ograničeno i nije do kraja realizirano, ponajprije iz financijskih razloga. O današnjem stanju i problemima

---

⁵³ Usp. Isto. Str. 6.

⁵⁴ Usp. Središnje knjižnice nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj : vodič. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 7.

⁵⁵ Usp. Todorčev Hlača, K. Model središnjih knjižnica nacionalnih manjina u Hrvatskoj : Radna grupa za manjinske knjižnice HKD-a. // HKD Novosti 60, listopad(2013), str. 3. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/757> (16. 11. 2015.)

središnjih knjižnica održan je i okrugli stol u prosincu 2015. pod nazivom „1. okrugli stol za knjižnice nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj: strategija razvoja središnjih knjižnica nacionalnih manjina unutar mreže narodnih knjižnica prema prihvaćenom modelu“. Ova činjenica govori o aktualnosti teme, prisutnim problemima, ali i nastojanjima da se oni riješe.⁵⁶

Ovaj model relativno dobro funkcionira na infrastrukturnoj razini, tj. razini djelatnosti, ali loše funkcionira na organizacijskoj i komunikacijskoj razini te na razini međusobne suradnje. Veliki problem predstavlja nedovoljna komunikacija i suradnja manjinskih knjižnica međusobno – zbog ograničenih financijskih sredstava i zbog neujednačenosti primjene modela u svakoj pojedinačnoj manjinskoj knjižnici. Tome doprinosi i činjenica da ne postoji pravilnik o radu ili drugi dokument koji određuje status, djelovanje i kompetenciju manjinske knjižnice niti na razini Ministarstva kulture, niti na razini županijskih matičnih službi.⁵⁷

Zaključak je da je potrebno razraditi i početi primjenjivati strategiju promjena uz detaljnu razradu strateške koncepcije za Središnje manjinske knjižnice. Djelovanje mreže Središnjih manjinskih knjižnica trenutno je u fazi stagnacije, a strategija bi trebala pomoći u problemima povezivanja Središnjih manjinskih knjižnica i narodnih knjižnica u jednu mrežu, reorganizacije fondova, trebala bi poboljšati suradnju, povećati vidljivost i prepoznatljivost Središnjih manjinskih knjižnica u multikulturalnom okruženju i, konačno, pretvoriti manjinske knjižnice u „informatičko-metodičko središte kulturnog razvoja nacionalne manjine u konceptualnom, funkcionalnom, organizacijskom, konstruktivnom i tehnološkom smislu.“⁵⁸

Deset je Središnjih knjižnica za nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj: Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca pri Knjižnicama grada Zagreba (Gradska knjižnica); Središnja knjižnica Albanaca pri Knjižnicama grada Zagreba (Knjižnica „Bogdan Ogrizović“); Središnja knjižnica Austrijanaca pri Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek; Središnja knjižnica Čeha pri Pučkoj knjižnici i čitaonici Daruvar; Središnja knjižnica Mađara pri Gradskoj knjižnici Beli Manastir; Središnja knjižnica Slovaka pri Hrvatskoj narodnoj knjižnici i čitaonici Našice; Središnja knjižnica Slovenaca pri Gradskoj knjižnici „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac; Središnja knjižnica Srba pri Srpskom kulturnom društvu „Prosvjeta“;

---

⁵⁶ Okrugli stol održan je 4. 12. 2015. u prostoru Gradske knjižnice u Zagrebu te je zbornik radova u pripremi.

⁵⁷ Usp. Todorčev Hlača, K. Strategija razvoja središnjih knjižnica nacionalnih manjina unutar mreže narodnih knjižnica. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 58, 1/2(2015), str. 64.

⁵⁸ Isto. Str. 65.

Središnja knjižnica Talijana pri Gradskoj knjižnici i čitaonici Pula te Središnja knjižnica Bošnjaka pri Narodnoj knjižnici i čitaonici „Vlado Gotovac“ Sisak.⁵⁹

2.3.2. Mjesto Središnje knjižnice Rusina i Ukrajinaca u sklopu Modela

Radi jasnoće, kratko će biti definirano tko su Ukrajinci, a tko Rusini, dva naroda koja se često poistovjećuje.

Ukrajinci su slavenski narod u istočnoj Europi. Većina je nastanjena u Ukrajini, a žive također u Ruskoj Federaciji, Kazahstanu, Moldaviji, Bjelorusiji i drugim državama nastalima raspadom SSSR-a, zatim u Poljskoj, Rumunjskoj, Slovačkoj i tako dalje. U Hrvatskoj ih je 2011. živjelo 1878,⁶⁰ najviše u Vukovaru, Osijeku, Vinkovcima, Slavenskom Brodu, Zagrebu, Lipovljanima.⁶¹

Rusini (Rusnaci, Ruteni) su također narod iz grupe Istočnih Slavena, bez matične države. Njihova se stara postojbina nalazila u Prikarpatškoj Ukrajini, na granici s Poljskom, Slovačkom, Mađarskom i Rumunjskom. Više od milijun pripadnika nastanjeno je u Ukrajini (Prikarpaće sa središtem Užgorodom), zatim u Slovačkoj, Poljskoj, Rumunjskoj, Mađarskoj, Srbiji (Vojvodina), te u manjem broju u Češkoj, Hrvatskoj (1936 pripadnika 2011. godine) i Bosni i Hercegovini.⁶²

Rusini iz Prikarpaća stigli su sredinom 18. stoljeća na područje Vojvodine (Srbija), otkud su se preselili i u Istočnu Slavoniju (Hrvatska). Krajem 18. i početkom 19. stoljeća Ukrajinci iz Galicije (tada u sastavu Austro-ugarske monarhije) migrirali su u Posavinu (istočna Hrvatska) i sjevernu Bosnu, a od tamo i na druga područja današnje Hrvatske.⁶³

Matična ustanova Središnje knjižnice Rusina i Ukrajinaca su Knjižnice grada Zagreba, Gradska knjižnica. Građa Središnje knjižnice smještena je u Informativno-posudbenom i

---

⁵⁹ Usp. Središnje knjižnice nacionalnih manjina. // Ministarstvo kulture. URL: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=200> (16. 11. 2015.)

⁶⁰ Usp. Ukrajinci. // Hrvatska enciklopedija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=63066> (11.07.2016.)

⁶¹ Usp. Ukrajinci u Republici Hrvatskoj. // Veleposlanstvo Ukrajine u Republici Hrvatskoj. URL: <http://croatia.mfa.gov.ua/hr/ukraine-croatia/ukrainians-in-croatia> (11. 7. 2016.)

⁶² Usp. Rusini. // Hrvatska enciklopedija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=53753> (11.07.2016.)

⁶³ Usp. Ukrajinci u Republici Hrvatskoj. // Veleposlanstvo Ukrajine u Republici Hrvatskoj. URL: <http://croatia.mfa.gov.ua/hr/ukraine-croatia/ukrainians-in-croatia> (11. 7. 2016.)

Glazbenom odjelu Gradske knjižnice. Članova ima ukupno 783, od toga 641 odraslih, 142 djece. Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca otvorena je 1995. godine odlukom Vladinog ureda za nacionalne manjine. Voditeljica je Katarina Todorčev Hlača.

Fond se sastoji od 1738 svezaka knjiga, 218 svezaka periodike, 877 jedinica audiovizualne i elektroničke građe, 21 jedinice ostale građe. Središnji dio fonda smješten je u Knjižnicama grada Zagreba – Gradskoj knjižnici, dok je dio fonda smješten u narodnim knjižnicama u Vinkovcima, Lipovljanima, Slavonskom Brodu, Vukovaru, Osijeku i Puli.⁶⁴

Knjižničnim fondom dominira beletristika, dok se u preostalom dijelu može pronaći stručna literatura prvenstveno iz područja povijesti koja govori o postanku i razvitku pradomovine, zatim studije o etnografiji, etimologiji, folklornoj tradiciji. Referentna zbirka sadrži enciklopedije, rječnike, leksikone, pravopise, ilustrirane monografije gradova, regija i pokrajina matične zemlje. Postoje i rijetka izdanja na rusinskom, ruskom i ukrajinskom jeziku te zbirka fotoalbuma u kojima su predstavljeni gradovi, krajevi i kulturna baština Ukrajine.⁶⁵

Građa na ukrajinskom jeziku namijenjena je kako Ukrajincima i Rusinima Republike Hrvatske, tako i Hrvatima koje zanima knjižnična građa o ovim narodima i njihovoj pradomovini Ukrajini. Kao što je već istaknuto, konačni je cilj osigurati svakom pripadniku manjine mogućnost učenja vlastitog jezika, odnosno korištenje knjižnične građe na materinskom jeziku. Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca, kao i druge manjinske knjižnice, ima dvostruku ulogu: nudi izvore informacija na jeziku nacionalne manjine i djeluje kao središte za promidžbu, širenje i približavanje kulturne baštine manjinskog naroda među stanovništvom njihove druge domovine – Hrvatske.⁶⁶

Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca mjesto je susreta u zajednici i kulturno središte. Mjesto je održavanja različitih programa, književnih i glazbenih večeri, izložbi povezanih s ukrajinskom i rusinskom nacionalnom manjinom i drugih događaja koje posjećuju Ukrajinci i Rusini, ali i drugi građani. Pritom surađuje s različitim institucijama, posebno s Katedrom za ukrajinski jezik i književnost Odsjeka za istočno-slavenske jezike i književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i s Veleposlanstvom Ukrajine u Republici Hrvatskoj. Knjižnica sudjeluje u nastavnom procesu na Katedri za ukrajinski jezik i

---

⁶⁴ Usp. Središnje knjižnice nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj : vodič. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. Str. 47.

⁶⁵ Usp. Isto. Str. 48.

⁶⁶ Usp. Isto. Str. 48.

književnost, u organizaciji dopunske nastave za djecu u Ljetnoj školi te pomaže u organizaciji manifestacija kulturno-prosvjetnih društava ukrajinske i rusinske nacionalne manjine.⁶⁷

U sljedećim projektima Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca aktivno sudjeluje: „Dani ukrajinske kulture“ u sklopu ciklusa „Svijet u Zagrebu“ Gradske knjižnice; tradicionalna književna večer u povodu obilježavanja rođenja Tarasa Ševčenka i drugih ukrajinskih književnika; godišnje izložbe kao što su „Kijevska Rusija – kolijevka Slavena“, „Ukrajinska nacionalna nošnja“, „Tradicionalni glazbeni instrumenti Ukrajine“, „Tisućljeće ukrajinske književnosti“, „Ukrajina u knjizi, glazbi i slici“, „Ukrajinska tradicionalna pisanica“ itd.; „Mjesec hrvatske knjige“ tijekom koje sudjeluje tematskim izložbama, književnim večerima, predavanjima, predstavljajima knjiga. Povodom 10. obljetnice djelovanja Središnje knjižnice 2005. godine izdan je CD na kojem su zabilježena sva važna događanja organizirana u Knjižnici. Iste godine Knjižnica je bila predstavljena na 2. Naple konferenciji u Supetru na Braču.⁶⁸

Velik broj pripadnika ukrajinske nacionalne manjine živi u Zagrebu ili mu gravitira, odnosno dolazi u njega na školovanje ili posao. Upravo su to i osnovni korisnici Središnje knjižnice. U mjestima koncentracije ukrajinske manjine (a to su, osim Grada Zagreba, Vukovarsko-srijemska županija, Brodsko-posavska županija, Sisačko-moslavačka županija) interes za knjigom na ukrajinskom jeziku je mali – prema podacima narodnih knjižnica u Vukovaru, Vinkovcima, Osijeku i Slavskom Brodu koje u sklopu projekta središnjih knjižnica nacionalnih manjina rade s građom na ukrajinskom jeziku.⁶⁹

Danas možemo govoriti o novom valu emigranata koji zbog ratnog stanja emigriraju iz Ukrajine, a u Hrvatskoj naseljavaju prvenstveno područje Grada Zagreba. Ovi najnoviji korisnici narodne knjižnice prvenstveno traže usluge pružanja informacija, a tek zatim posudbe građe i ostalih usluga.⁷⁰

---

⁶⁷ Usp. Isto. Str. 48.

⁶⁸ Usp. Isto. Str. 49.

⁶⁹ Usp. Todorcev Hlača, K. Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca u sustavu manjinskih i narodnih knjižnica. // HKD Novosti 60, listopad(2013), str. 2. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/758> (16. 11. 2015.)

⁷⁰ Todorcev Hlača, K. Usmeno priopćenje (27. 11. 2015.)

2.4. KNJIŽNICE GRADA ZAGREBA I MULTIKULTURALNOST

Knjižnice grada Zagreba na svojim mrežnim stranicama navode svoju Misiju i viziju: „Svim građanima Zagreba besplatno osigurati jednaku dostupnost svim vrstama informacija, širokom spektru znanja, svjetskoj i nacionalnoj kulturnoj baštini i raznovrsnim oblicima kulturne raznolikosti kao osnovama za učenje kroz cijeli život, neovisno odlučivanje i kulturni razvitak pojedinaca i društvenih skupina.“⁷¹

U sklopu Knjižnica grada Zagreba djeluju dvije Središnje manjinske knjižnice – za Rusine i Ukrajinice u Gradskoj knjižnici i za Albance u Knjižnici i čitaonici Bogdana Ogrizovića. Koncept knjižničnih usluga u središnjim manjinskim knjižnicama djeluje u široj zajednici, odnosno zbirke tih knjižnica s cjelokupnim fondom nude se na korištenje svim korisnicima narodnih knjižnica. Ponudom građe kao i dodatnim programima Knjižnice grada Zagreba osuvremenile su svoje djelovanje povezano s multikulturalnošću na način da su sadržaje – knjižničnu građu, usluge i programe usmjerene na kulturno, jezično i etnički manjinsku populaciju, uglavnom starosjedilačku – učinile dostupnima svim skupinama koje čine multikulturalno društvo, uključujući i manjinsko i većinsko stanovništvo.⁷² Realizacijom različitih programa poput 'Svijet u Zagrebu', programa za izbjeglice, useljenike, radnike migrante i slično, stvaraju koncept multikulturalne knjižnice.⁷³

U Zagrebu su oduvijek bili prisutni razumijevanje, kulturna znatiželja i potreba upoznavanja drugog i različitog, a o tome svjedoče zagrebačke knjižnice. Brojni su primjeri, a ovo su samo neki od njih: Gradska knjižnica od svojeg osnutka 1907. godine zastupa i promiče multikulturalnost svojim djelovanjem i fondom te u njoj danas djeluju Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca i Europski informacijski pult, dok Knjižnica i čitaonica Bogdana Ogrizovića od utemeljenja 1947. godine u svojem sastavu ima Odjel knjiga na stranim jezicima, da bi kasnije bila dopunjena i Američkim kutkom u Zagrebu te Središnjom manjinskom knjižnicom za Albance.⁷⁴

Zaključno treba istaknuti značaj strategije i planiranja multikulturalnih usluga. Za Knjižnice grada Zagreba je nastojanje da se narodnu knjižnicu učini bitnim čimbenikom u

---

⁷¹ Knjižnice grada Zagreba : misija, vizija i strategija. URL: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/misija-vizija-i-strategija/222> (28. 12. 2015.)

⁷² Usp. Sabljak, Lj.; Lončar, M. Multikulturalne knjižnične usluge : strateški programi Knjižnica grada Zagreba. // Knjižnica komunikacijsko i multikulturalno središte lokalne zajednice : 8. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2012. Str. 272.

⁷³ Usp. Isto. Str. 273.

⁷⁴ Usp. Isto. Str. 273.

razvijanju kulturnog pluralizma u društvu strateško pitanje. Odgovor na to pitanje je u planiranju i ponudi kvalitetnih multikulturalnih knjižničnih usluga, razvoju obrazovnih programa za djecu i mlade, s posebnim naglaskom na interkulturalnost, zahvaljujući kojima se razvijaju sposobnosti za život u suvremenom multikulturalnom društvu te se omogućuje razvoj demokracije.⁷⁵

---

⁷⁵ Usp. Isto. Str. 283.

3. ISTRAŽIVANJE KORIŠTENJA USLUGA SREDIŠNJE KNJIŽNICE RUSINA I UKRAJINACA

Uloga i značaj narodne knjižnice za nacionalne manjine bit će prikazani na primjeru ukrajinske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj kao jedne od 22 prisutne nacionalne manjine⁷⁶ te kao jedne od 10 nacionalnih manjina koje imaju Središnju knjižnicu u Republici Hrvatskoj.

3.1. SVRHA I CILJEVI

Svrha je ovog istraživanja odrediti ulogu i značaj koji narodna knjižnica ima za pripadnike nacionalnih manjina na primjeru ukrajinske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj.

Istraživanje ima dva cilja:

1. pokazati kojim se uslugama narodne knjižnice korisnici-pripadnici ukrajinske nacionalne manjine najviše služe, a kojima najmanje;
2. ispitati zadovoljstvo korisnika-pripadnika ukrajinske nacionalne manjine knjižničnim uslugama narodne knjižnice koja daje na korištenje građu na ukrajinskom jeziku te organizira programe povezane s ukrajinskom nacionalnom manjinom.

3.2. HIPOTEZE

Polazišne su pretpostavke da je uloga narodne knjižnice za takve korisnike velika, da je knjižnica mjesto okupljanja, interakcije, komunikacije, povezivanja s društvom te da korisnici maksimalno iskorištavaju sve usluge knjižnice. Pretpostavka je da se najviše koriste uslugom posudbe građe te da u značajnom broju posjećuju programe knjižnice koji su u vezi s ukrajinskom nacionalnom manjinom, a od građe najviše posuđuju beletristiku na ukrajinskom jeziku. Iduća je pretpostavka da su relativno zadovoljni ponudom građe i usluga te da bi se uslugama knjižnice i više koristili kad bi bilo dostupno još više građe i organizirano više programa.

---

⁷⁶ Usp. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine. // Državni zavod za statistiku. URL: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-1469.pdf (30. 12. 2015.)

3.3. METODOLOGIJA I UZORAK

Istraživanje je provedeno u studenom 2015. godine pomoću online ankete koja je bila poslana na 45 adresa elektroničke pošte pripadnika ukrajinske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj uz zamolbu za prosljeđivanje, a također je bila dostupna na *Facebook* stranici *Grupa hrvatsko ukrajinskog prijateljstva*⁷⁷ od 13. studenog 2015. Adrese elektroničke pošte prikupljene su od članova ukrajinskih zajednica u Hrvatskoj (Ukrajinska zajednica grada Zagreba, Hrvatsko-ukrajinsko društvo, Društvo Hrvatsko-ukrajinska suradnja HORUS) i uz pomoć profesora Katedre za ukrajinski jezik i književnost Odsjeka za istočnoslavenske jezike i književnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. U anketi stoji napomena da je anketa namijenjena pripadnicima ukrajinske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj koji su korisnici Knjižnica grada Zagreba, a odnosi se na korištenje građe na ukrajinskom jeziku u knjižnici. Knjižnica koja nudi takve usluge je Gradska knjižnica u Zagrebu, odnosno Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca pri Gradskoj knjižnici, jedna od 10 središnjih knjižnica za nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj.

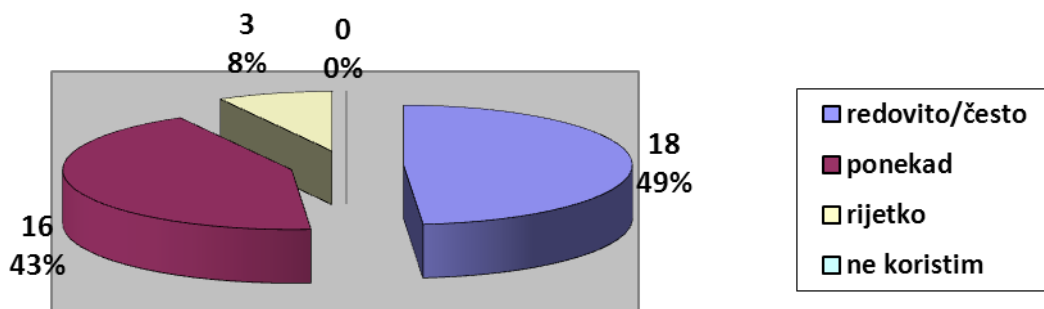
Ukupan broj ispunjenih anketa, odnosno uzorak čini 37 ispitanika. Anketni upitnik se sastoji od 20 pitanja, a rezultati su prikazani grafički izradom kružnih dijagrama.

3.4. ANALIZA REZULTATA

Prvo se pitanje odnosilo na učestalost korištenja usluga Knjižnica grada Zagreba kao narodne knjižnice koja slijedi načela multikulturalne knjižnice i u svom sastavu ima Središnju knjižnicu za Rusine i Ukrajince. Među anketiranim korisnicima njih 18 (49%) usluge Knjižnica grada Zagreba koristi redovito/često, 16 (43%) ih koristi usluge ponekad i 3 (8%) ispitanika usluge koriste rijetko (Slika 1).

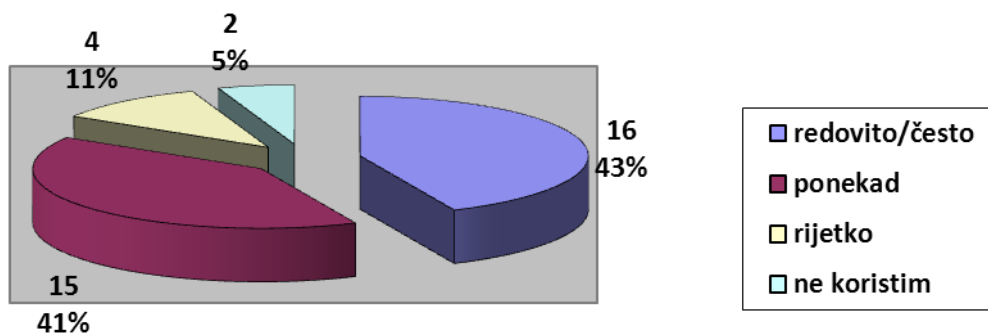
---

⁷⁷ URL: <https://www.facebook.com/groups/hrvatska.ukrajina/>

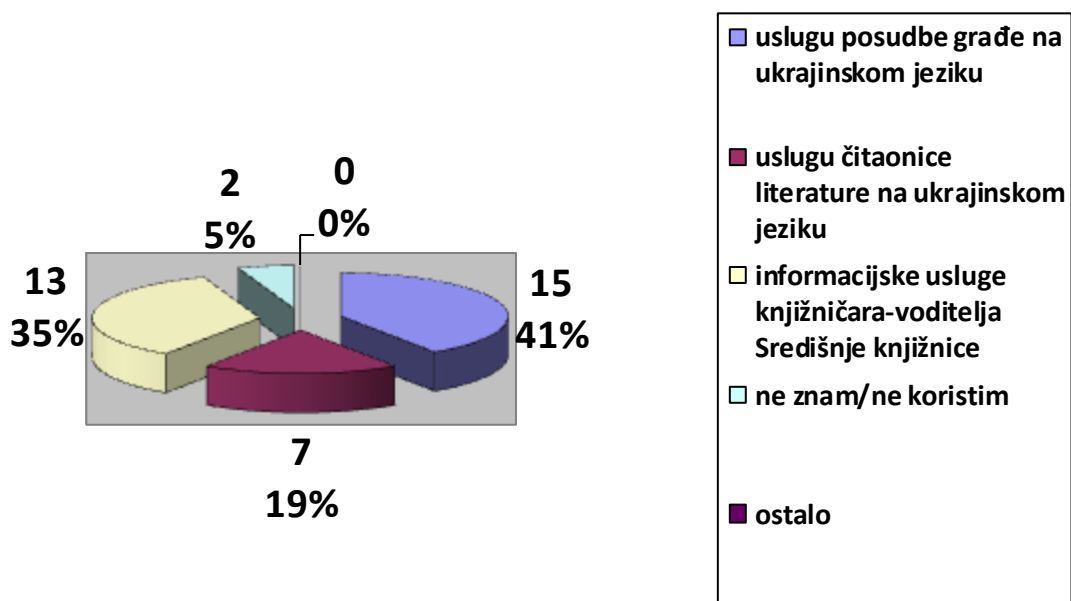
Slika 1. Učestalost korištenja usluga Knjižnica grada Zagreba

Drugo se pitanje odnosilo na učestalost korištenja usluga Središnje knjižnice Rusina i Ukrajinaca pri Gradskoj knjižnici. Među anketiranim korisnicima njih 16 (43%) usluge Središnje knjižnice za Rusine i Ukrajince koristi redovito/često. 15 korisnika (41%) koristi ih ponekad, 4 (11%) rijetko, a 2 ispitanika (5%) ne koriste usluge Središnje knjižnice (Slika 2).

Slika 2. Učestalost korištenja usluga Središnje knjižnice Rusina i Ukrajinaca

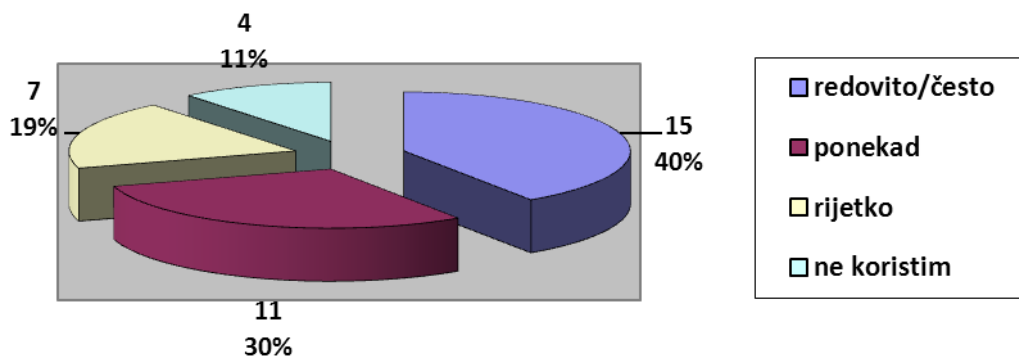
Treće se pitanje odnosi na vrstu knjižničnih usluga koje članovi koriste. 15 (41%) ispitanika od knjižničnih usluga najčešće koristi uslugu posudbe građe na ukrajinskom jeziku, 7 (19%) ispitanika usluge čitaonice literature na ukrajinskom jeziku, 13 (35%) informacijske usluge knjižničara-voditelja Središnje knjižnice, a 2 (5%) ne koristi usluge Središnje knjižnice (Slika 3).

Slika 3. Vrsta knjižničnih usluga koje članovi koriste

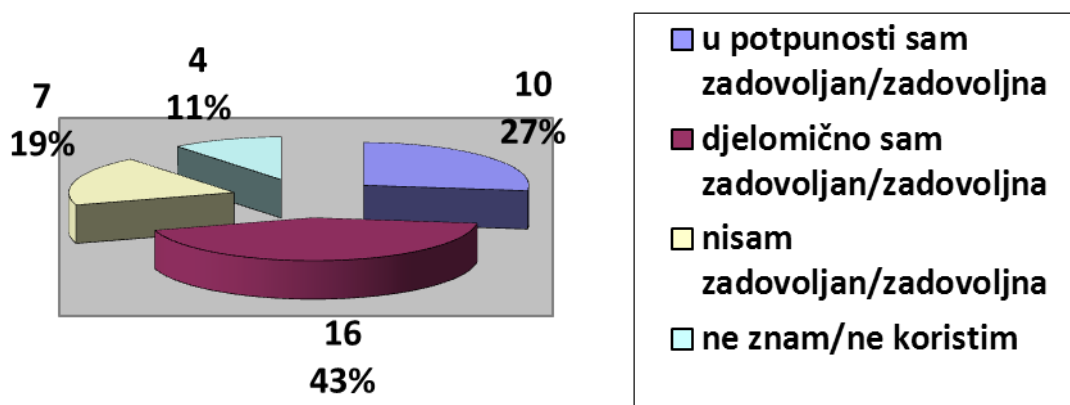
Četvrto se pitanje odnosi na učestalost korištenja knjižnične građe na ukrajinskom jeziku. 15 (40%) korisnika knjižničnu građu na ukrajinskom jeziku koristi redovito/često, 11 (30%) ih koristi ponekad, 7 (19%) rijetko, a 4 korisnika (11%) ne koristi građu na ukrajinskom jeziku (Slika 4).

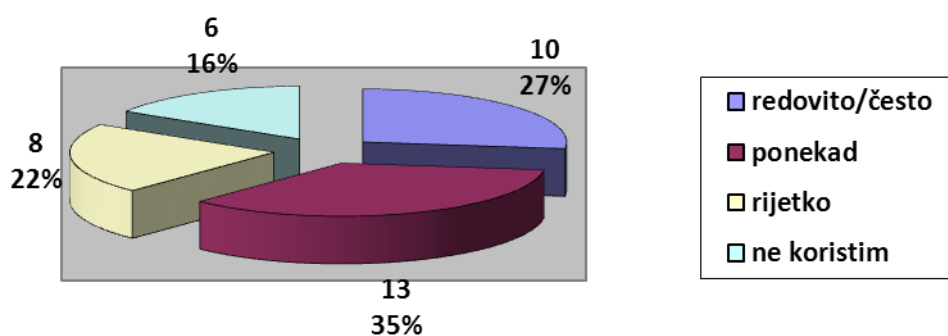
Slika 4. Učestalost korištenja knjižnične građe na ukrajinskom jeziku

Peto se pitanje odnosi na zadovoljstvo korisnika ponudom knjižnične građe na ukrajinskom jeziku. 10 ispitanika (27%) u potpunosti je zadovoljno ponudom knjižnične građe na ukrajinskom jeziku, 16 (43%) ih je djelomično zadovoljno, 7 (19%) ih nije zadovoljno, a 4 (11%) korisnika ne zna ili ne koristi građu na ukrajinskom jeziku (Slika 5).

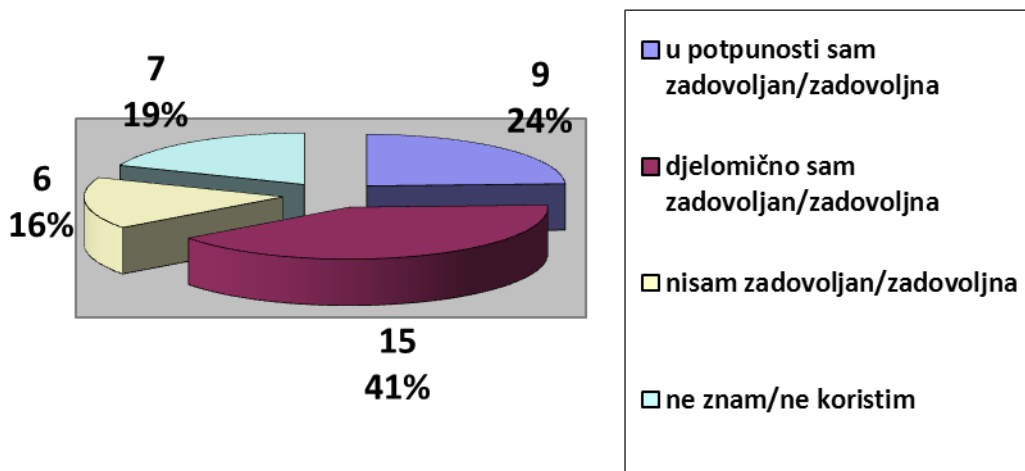
Slika 5. Zadovoljstvo korisnika ponudom knjižnične građe na ukrajinskom jeziku

Šesto se pitanje odnosi na učestalost korištenja stručne literature na ukrajinskom jeziku. 10 korisnika (27%) redovito/često koristi stručnu literaturu na ukrajinskom jeziku, 13 (35%) ih koristi ponekad, 8 (22%) rijetko, a 6 (16%) ispitanika ne koristi stručnu literaturu na ukrajinskom jeziku (Slika 6).

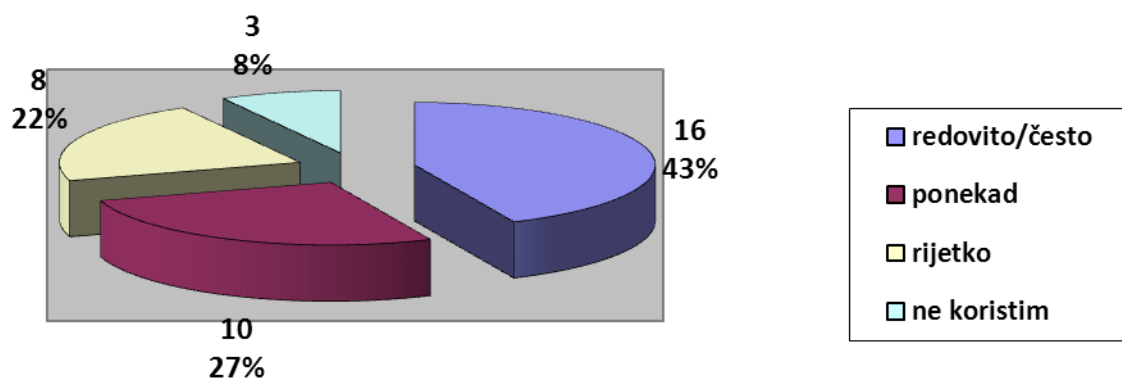
Slika 6. Učestalost korištenja stručne literature na ukrajinskom jeziku

Sedmo se pitanje odnosi na zadovoljstvo korisnika ponudom stručne literature na ukrajinskom jeziku u knjižnici. 9 ispitanika (24%) je u potpunosti zadovoljno ponudom stručne literature na ukrajinskom jeziku u knjižnici, 15 (41%) ih je djelomično zadovoljno, 6 (16%) ih nije zadovoljno, a 7 (19%) ne zna ili ne koristi stručnu literaturu na ukrajinskom jeziku u knjižnici (Slika 7).

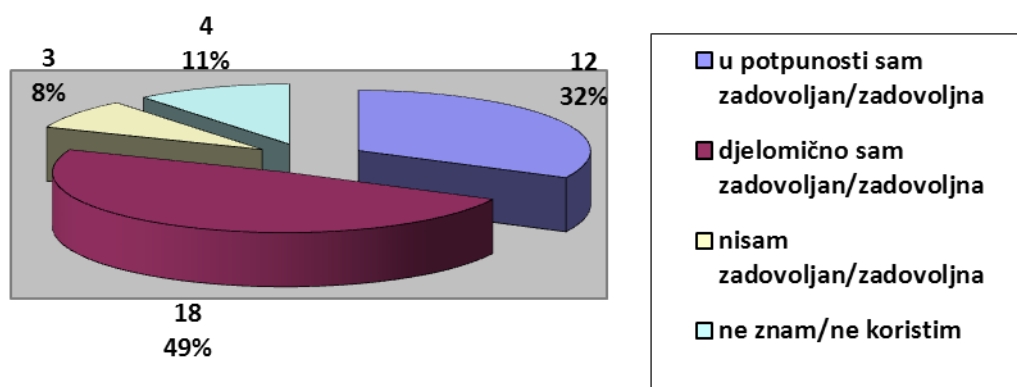
Slika 7. Zadovoljstvo korisnika ponudom stručne literature na ukrajinskom jeziku u knjižnici

Osmo se pitanje odnosi na učestalost korištenja literature za slobodno čitanje na ukrajinskom jeziku. 16 ispitanika (43%) redovito/često koristi literaturu za slobodno čitanje/beletristiku na ukrajinskom jeziku, 10 (27%) ih koristi ponekad, 8 (22%) rijetko, a 3 ispitanika (8%) ne koristi (Slika 8).

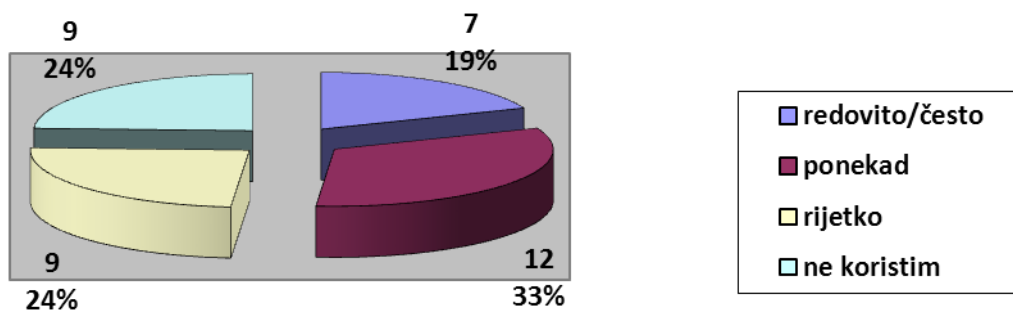
Slika 8. Učestalost korištenja literature za slobodno čitanje na ukrajinskom jeziku

Deveto se pitanje odnosi na zadovoljstvo korisnika ponudom literature za slobodno čitanje na ukrajinskom jeziku u knjižnici. 12 ispitanika (32%) je u potpunosti zadovoljno ponudom literature za slobodno čitanje/beletristike na ukrajinskom jeziku u knjižnici, 18 (49%) ih je djelomično zadovoljno, 3 (8%) ih nije zadovoljno, a 4 (11%) ne zna ili ne koristi literaturu za slobodno čitanje/beletristiku na ukrajinskom jeziku (Slika 9).

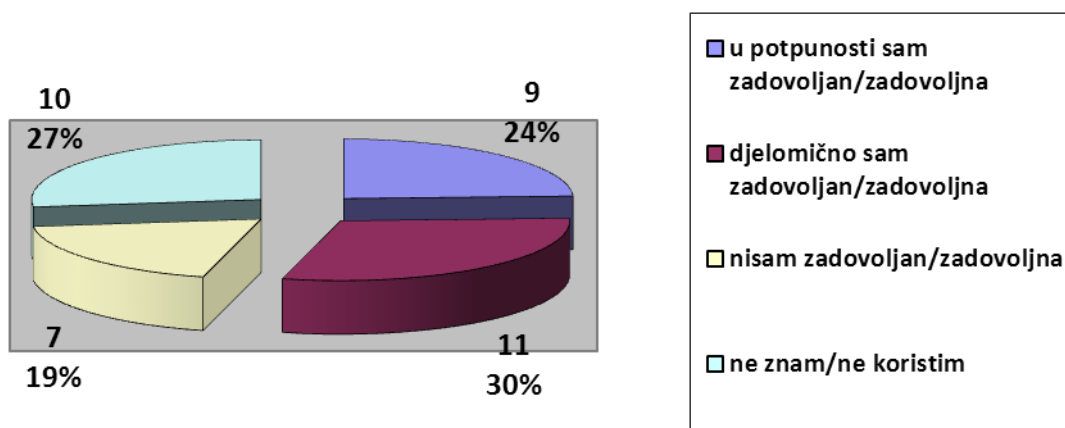
Slika 9. Zadovoljstvo korisnika ponudom literature za slobodno čitanje na ukrajinskom jeziku u knjižnici

Deseto se pitanje odnosi na učestalost korištenja časopisa i novina na ukrajinskom jeziku. 7 ispitanika (19%) redovito/često koristi časopise i novine na ukrajinskom jeziku, 12 (33%) ih ponekad koristi, 9 (24%) rijetko i 9 (24%) ne koristi (Slika 10).

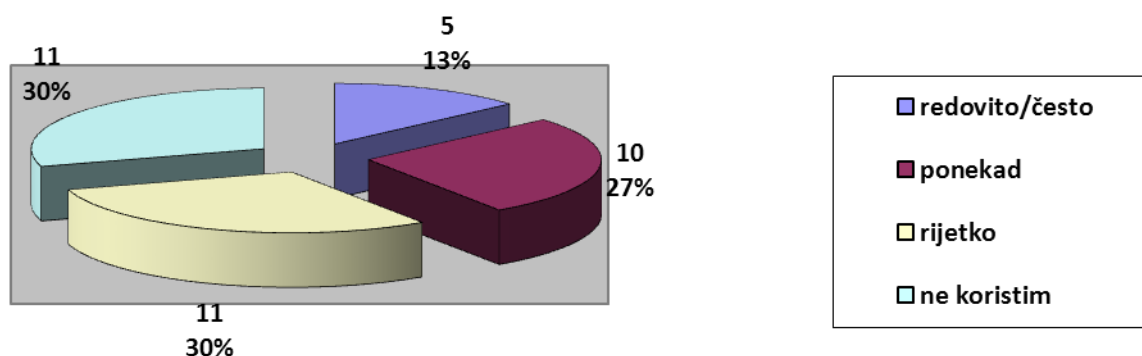
Slika 10. Učestalost korištenja časopisa i novina na ukrajinskom jeziku

Jedanaesto se pitanje odnosi na zadovoljstvo korisnika ponudom časopisa i novina na ukrajinskom jeziku. 9 ispitanika (24%) je u potpunosti zadovoljno ponudom časopisa i novina na ukrajinskom jeziku u knjižnici, 11 (30%) ih je djelomično zadovoljno, 7 (19%) ih nije zadovoljno, a 10 (27%) ne zna ili ne koristi (Slika 11).

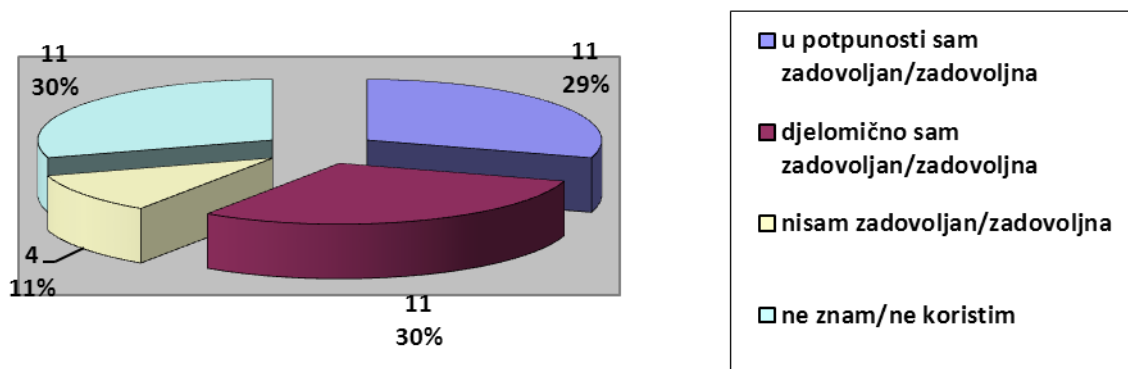
Slika 11. Zadovoljstvo korisnika ponudom časopisa i novina na ukrajinskom jeziku

Dvanaesto se pitanje odnosi na učestalost korištenja građe iz posebnih zbirki knjižnice (referentna zbirka, zbirka audiovizualne građe, zbirka muzikalija, zbirka geografskih karti i atlasa itd.). 5 korisnika (13%) redovito/često koristi građu iz posebnih zbirki, 10 (27%) ih koristi ponekad takvu građu, 11 (30%) rijetko i 11 (30%) ne koristi građu iz posebnih zbirki knjižnice (Slika 12).

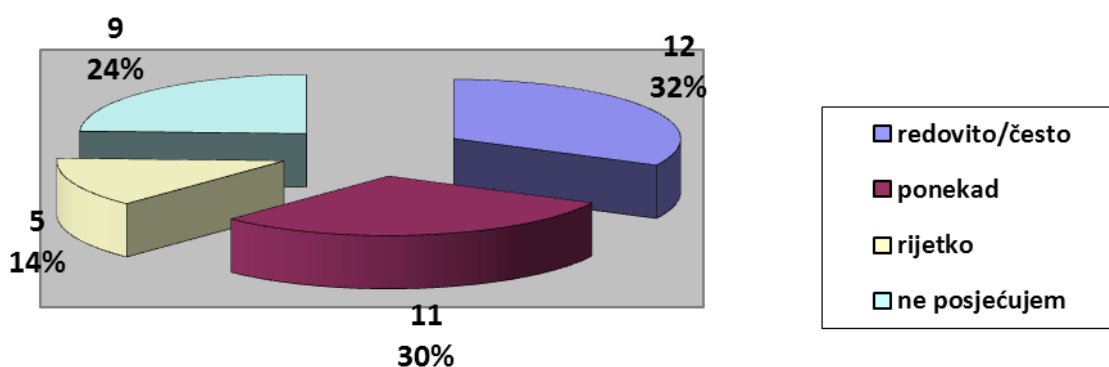
Slika 12. Učestalost korištenja građe iz posebnih zbirki knjižnice

Trinaesto se pitanje odnosi na zadovoljstvo korisnika građom iz posebnih zbirki knjižnice. 11 ispitanika (29%) je u potpunosti zadovoljno ponudom građe u posebnim zbirkama knjižnice, 11 (30%) ih je djelomično zadovoljno, 4 (11%) ih nije zadovoljno i 11 (30%) ne zna ili ne koristi takvu građu (Slika 13).

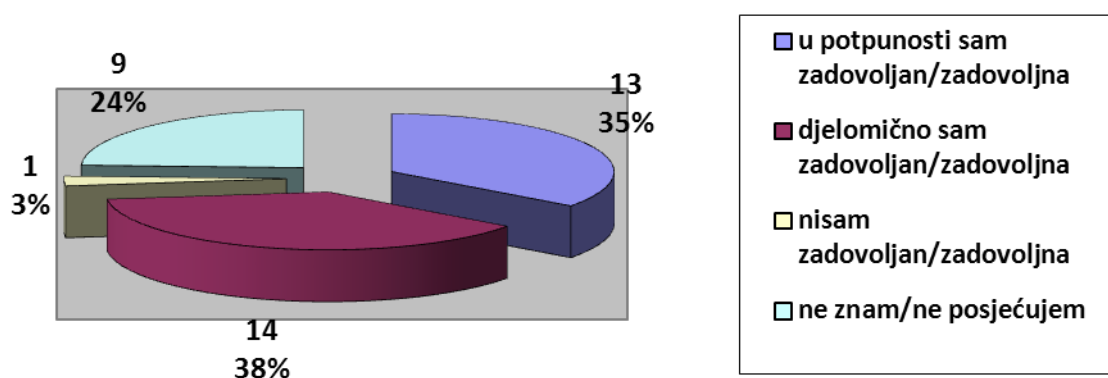
Slika 13. Zadovoljstvo korisnika građom iz posebnih zbirki knjižnice

Četrnaesto se pitanje odnosi na učestalost posjećivanja programa povezanih s ukrajinskom nacionalnom manjinom u prostorima knjižnice (književne večeri, predstavljanje knjiga, izložbe, predavanja i sl.). 12 ispitanika (32%) redovito/često posjećuje programe vezane za ukrajinsku nacionalnu manjinu koji se odvijaju u prostoru knjižnice, 11 (30%) ih posjećuje ponekad, 5 (14%) rijetko, a 9 (24%) ne posjećuje takve programe (Slika 14).

Slika 14. Učestalost posjećivanja programa povezanih s ukrajinskom nacionalnom manjinom u prostorima knjižnice

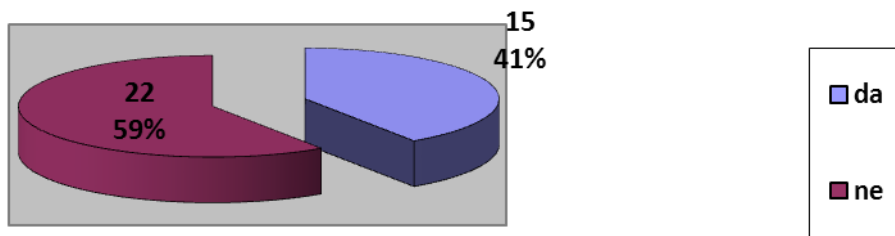
Petnaesto se pitanje odnosi na zadovoljstvo korisnika takvim programima. 13 ispitanika (35%) je u potpunosti zadovoljno ponudom programa povezanih s ukrajinskom nacionalnom manjinom koji se odvijaju u prostoru knjižnice, 14 (38%) ih je djelomično zadovoljno, 1 (3%) nije zadovoljan, a 9 (24%) ispitanika ne zna ili ne posjećuje takve programe (Slika 15).

Slika 15. Zadovoljstvo korisnika ponudom programa

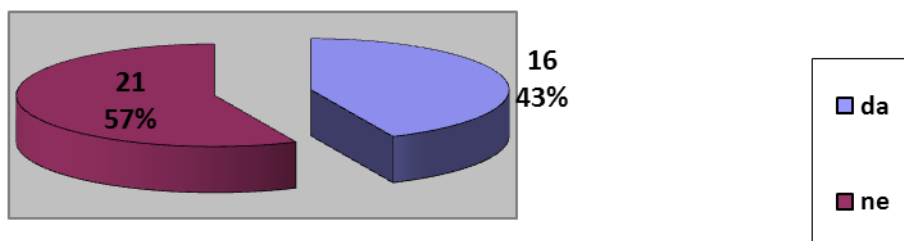
Šesnaestim se pitanjem željelo saznati bi li ispitanici češće koristili usluge knjižnice kad bi ponuda građe na ukrajinskom jeziku bila veća. 15 ispitanika (41%) bi češće koristilo usluge knjižnice kad bi ponuda knjižnične građe na ukrajinskom jeziku bila veća, a 22 (59%) ispitanika ne bi češće koristila usluge knjižnice u tom slučaju (Slika 16).

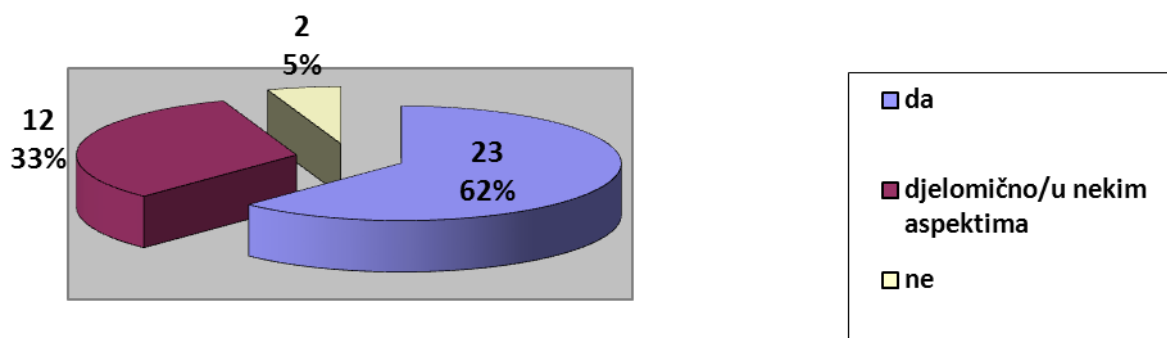
Slika 16. Omjer korisnika koji bi ili ne bi češće koristili usluge knjižnice kad bi ponuda građe na ukrajinskom jeziku bila veća

Sedamnaestim se pitanjem željelo saznati bi li ispitanici češće koristili usluge knjižnice i posjećivali knjižnicu kad bi u njezinom prostoru bilo organizirano više programa povezanih s ukrajinskom nacionalnom manjinom. 16 korisnika (43%) bi češće koristilo usluge knjižnice i posjećivalo knjižnicu kad bi u prostoru knjižnice bilo organizirano više programa povezanih s ukrajinskom nacionalnom manjinom, a 21 (57%) korisnik ne bi češće koristio usluge knjižnice i posjećivao knjižnicu u takvom slučaju (Slika 17).

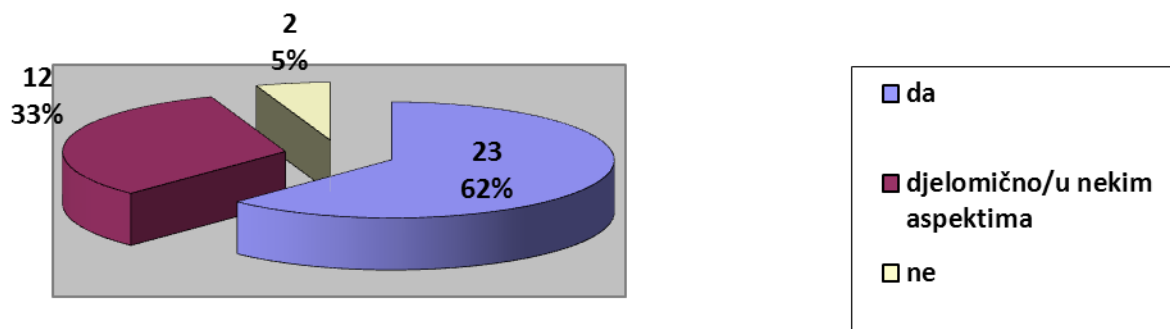
Slika 17. Omjer korisnika koji bi ili ne bi češće koristili usluge knjižnice i posjećivali knjižnicu kad bi u prostoru knjižnice bilo organizirano više programa povezanih s ukrajinskom nacionalnom manjinom

Osamnaestim se pitanjem željelo saznati smatraju li ispitanici da Središnja knjižnica ima važnu ulogu u uključivanju pripadnika ukrajinske manjine u društvo i kulturni život. 23 ispitanika (63%) smatra da Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca ima važnu ulogu u uključivanju pripadnika ukrajinske nacionalne manjine u društvo i kulturni život, 12 (32%) ispitanika smatra da djelomično, odnosno u nekim aspektima ima takvu ulogu, dok 2 ispitanika (5%) smatraju da Središnja knjižnica u tome nema važnu ulogu (Slika 18).

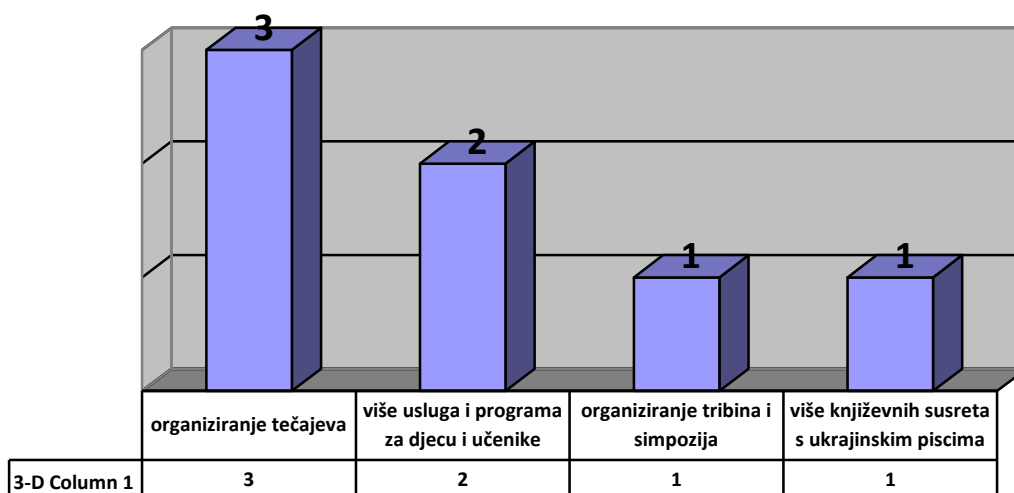
Slika 18. Stav korisnika o tome ima li Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca važnu ulogu u uključivanju pripadnika ukrajinske nacionalne manjine u društvo i kulturni život

Devetnaestim se pitanjem željelo saznati smatraju li korisnici da je Središnja knjižnica važno mjesto za ostvarivanje dijaloga među kulturama i zastupanja kulturnih različitosti. 23 ispitanika (63%) smatra da je narodna knjižnica čiji su članovi važno mjesto ostvarivanja dijaloga među kulturama i zastupanja kulturnih različitosti, 12 (32%) ih smatra da je to točno djelomično/u nekim aspektima, a 2 ispitanika (5%) smatraju da to nije točno (Slika 19).

Slika 19. Stav korisnika o tome jesu li Knjižnice grada Zagreba i Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca važno mjesto ostvarivanja dijaloga među kulturama i zastupanja kulturnih različitosti

Na posljednje je pitanje u anketi trebalo odgovoriti na način da sami ispitanici daju neke prijedloge na koji bi način i kojim sadržajima Središnja knjižnica privukla više pripadnika ukrajinske nacionalne manjine. Na ovo pitanje odgovor nije bio obavezan te je od 37 ispitanika odgovorilo njih 7. 3 ispitanika smatra da bi knjižnica privukla više korisnika organiziranjem različitih tečajeva, 2 ih smatra da bi trebalo biti više usluga i programa za djecu i učenike, 1 korisnik smatra da bi trebalo organizirati više različitih tribina ili simpozija i 1 korisnik smatra da bi trebalo biti više susreta s ukrajinskim piscima (Slika 20).

Slika 20. Prijedlozi korisnika na koji bi način i kojim sadržajima Središnja knjižnica privukla više pripadnika ukrajinske nacionalne manjine

3.5. ZAKLJUČAK ISTRAŽIVANJA

Unatoč nedostacima i trenutnoj stagnaciji modela Središnjih knjižnica nacionalnih manjina, većina hipoteza je istraživanjem potvrđena – uloga i značaj Središnje knjižnice za pripadnike manjine jesu neupitni jer većina ispitanika koristi redovito ili barem ponekad usluge Središnje knjižnice, posjećuje programe povezane s ukrajinskom nacionalnom manjinom te u velikom postotku smatra da je knjižnica mjesto okupljanja, interakcije, komunikacije, povezivanja s društvom, odnosno važno mjesto za ostvarivanje dijaloga među kulturama i zastupanja kulturnih različitosti.

Od knjižničnih usluga ispitanici najčešće koriste uslugu posudbe građe, zatim informacijske usluge knjižničara, a najmanje čitaonicu. Većina ih redovito posjećuje programe povezane s ukrajinskom nacionalnom manjinom te su djelomično zadovoljni njima.

Ipak, zanimljivo je da ispitanici ne bi češće koristili usluge knjižnice i posjećivali je kad bi bilo dostupno više građe ili organizirano više programa vezanih za ukrajinsku manjinu što se ne poklapa s jednom od hipoteza ovog istraživanja, međutim ova činjenica govori o zadovoljstvu korisnika knjižnicom i njezinim uslugama onakvima kakve one trenutno jesu.

Većina korisnika redovito koristi građu na ukrajinskom jeziku, a tom su građom u knjižnici djelomično zadovoljni. Najviše se posuđuje beletristika, odnosno literatura za slobodno čitanje, čijom su ponudom ispitanici djelomično zadovoljni. Nešto se manje posuđuje stručna literatura čijom su ponudom ispitanici također djelomično zadovoljni, kao što je slučaj i s časopisima i novinama. Ispitanici se najmanje koriste posebnim zbirkama knjižnice, ali oni koji ih koriste, u najvećem su broju u potpunosti ili djelomično zadovoljni.

Zaključak je da su korisnici djelomično, odnosno relativno zadovoljni građom i uslugama koji se nude u knjižnici, međutim, s obzirom na financijsku situaciju koja onemogućuje nabavu sve željene građe i s obzirom na trenutnu stagnaciju Modela, ovo je pozitivan rezultat. Bitna je činjenica da više od polovice anketiranih korisnika prepoznaje knjižnicu kao važno mjesto povezivanja s društvom i ostvarivanja dijaloga među kulturama, što je pretpostavka cijelog rada i istraživanja.

ZAKLJUČAK

U teorijskom je dijelu rada definirana narodna knjižnica kao ustanova s mnogo raznolikih zadaća i uloga. Poseban je osvrt napravljen na jednu od uloga narodne knjižnice – onu koju narodna knjižnica ima u zastupanju različitosti, u razvijanju interkulturalnog dijaloga – dijaloga među različitim kulturama, odnosno bitnu ulogu koju ima u današnjem multikulturalnom, globalnom, heterogenom društvu i okruženju. Prikazan je Model koji djeluje u Republici Hrvatskoj – mreža središnjih knjižnica za nacionalne manjine. Navedene su prednosti i nedostaci Modela, a u istraživačkom je dijelu istraženo i analizirano kako je Model prihvaćen u stvarnosti na primjeru jedne od 10 središnjih manjinskih knjižnica, one za Rusine i Ukrajinke.

Istraživanje je pokazalo da je, unatoč brojnim nedostacima i trenutnoj stagnaciji Modela, većina hipoteza potvrđena – uloga i značaj Središnje knjižnice za pripadnike manjine jesu neupitni jer većina ispitanika koristi usluge Središnje knjižnice, posjećuje programe povezane s ukrajinskom nacionalnom manjinom, i što je najvažnije, smatra da je knjižnica mjesto okupljanja, interakcije, komunikacije, povezivanja s društvom, odnosno važno mjesto za ostvarivanje dijaloga među kulturama i zastupanja kulturnih različitosti.

Istraživanjem se također pokazalo da su korisnici relativno zadovoljni literaturom i uslugama koji se nude u knjižnici, međutim, s obzirom na financijsku situaciju koja onemogućuje nabavu sve željene građe i s obzirom na trenutnu stagnaciju Modela, ovo je pozitivan rezultat.

Neupitno je da je narodna knjižnica zajedno sa Središnjom knjižnicom neizostavna i nezamjenjiva ustanova koja nudi usluge koje korisnici niti na jednom drugom mjestu ne bi mogli dobiti. Literatura na manjinskom jeziku, informacije iz prve ruke knjižničara-voditelja Manjinske knjižnice koji je izvorni govornik jezika manjine, programi koji se odnose na kulturu, jezik i život pripadnika nacionalne manjine samo su neke od prednosti koje zasjenjuju sve financijske, komunikacijske i druge nedostatke ovakvog modela.

Osim toga, važno je naglasiti da takve knjižnice ne koriste samo pripadnici određene nacionalne manjine, već su one na raspolaganju svim korisnicima i svim pojedincima u zajednici koji se zanimaju za jednu manjinsku kulturu. Upravo na tom spoju dolazi do dodira različitih kultura i tu nailazimo na multikulturalnost i interkulturalnost koja je u današnje vrijeme sveprisutna i koja se živi.

Narodne knjižnice s istaknutim multikulturalnim predznakom imaju velik značaj kako za nacionalne manjine koje na nekom području žive dugi niz godina, tako i za suvremene migrante i slične manjinske skupine kojima je potrebno mjesto za dobivanje željenih informacija i literature. Zbog toga je tema multikulturalnosti istovremeno i stara i nova, važna i za povijesne i za suvremene tokove društva, aktualna i suvremena.

Iz ovih se činjenica može zaključiti da multikulturalnim knjižnicama tek predstoji najveća važnost i najznačajnije razdoblje koje se već počelo odvijati u današnjem globalnom društvu i svijetu, a na korisnicima je da maksimalno iskoriste sve prednosti i mogućnosti takvih knjižnica koje će zacijelo svakim danom biti sve raznolikije i bogatije.

LITERATURA

1. Faletar, I.; Faletar Tanacković, S.; Lacović, D. Multikulturalne usluge hrvatskih narodnih knjižnica. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 3/4(2012), 153-188.
2. Horvat, A. Knjižnice u službi svoje zajednice. // Knjižnica komunikacijsko i multikulturalno središte lokalne zajednice : 8. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2012. Str. 21-32.
3. Horvat, R; Ivković, I. Multikulturalnost : most koji spaja knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 58, 1/2(2015), 93-102.
4. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / ur. Christie Koontz, Barbara Gubbin. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
5. Knjižnice grada Zagreba : misija, vizija i strategija. URL: <http://www.kgz.hr/hr/ona-misija-vizija-i-strategija/222> (28. 12. 2015.)
6. Knjižnice nacionalnih manjina 2013. // Poslovanje i usluge narodnih knjižnica u RH 2013. / priredila J. Leščić, 2014. URL: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Narodne-knji%C5%BEnice.-Posebne-zbirke-3-Zbirke-za-nacionalne-manjine.pdf> (16. 11. 2015.)
7. Mesić, Đ. Potrebe narodnosti za knjigom i informacijama i uloga narodne knjižnice : usporedba stanja u Hrvatskoj s modelom u Mađarskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 30, 1/4(1987), str. 75-78.
8. Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine. // Državni zavod za statistiku. URL: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-1469.pdf (30. 12. 2015.)
9. Rusini. // Hrvatska enciklopedija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=53753> (11. 7. 2016.)
10. Sabljak, Lj.; Lončar, M. Multikulturalne knjižnične usluge : strateški programi Knjižnica grada Zagreba. // Knjižnica komunikacijsko i multikulturalno središte lokalne zajednice : 8. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2012. Str. 269-284.
11. Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice : s IFLA-inim Manifestom za multikulturalnu knjižnicu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.
12. Središnje knjižnice nacionalnih manjina. // Ministarstvo kulture. URL: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=200> (16. 11. 2015.)
13. Središnje knjižnice nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj : vodič / uredile Liana Diković i Ljiljana Črnjar. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.

14. Stričević, I. Multikulturalna pismenost u knjižnici : temelj interkulturalnog dijaloga. // Knjižnica komunikacijsko i multikulturalno središte lokalne zajednice : 8. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2012. Str. 257-268.
15. Stričević, I. Predgovor hrvatskom izdanju. // Smjernice za knjižnične usluge za multikulturalne zajednice : s IFLA-inim Manifestom za multikulturalnu knjižnicu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.
16. Todorcev Hlača, K. Model središnjih knjižnica nacionalnih manjina u Hrvatskoj : Radna grupa za manjinske knjižnice HKD-a. // HKD Novosti 60(2013). URL: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/757> (16. 11. 2015.)
17. Todorcev Hlača, K. Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca u sustavu manjinskih i narodnih knjižnica. // HKD Novosti 60(2013). URL: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/758> (16. 11. 2015.)
18. Todorcev Hlača, K. Strategija razvoja središnjih knjižnica nacionalnih manjina unutar mreže narodnih knjižnica. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 58, 1/2(2015), 45-66.
19. Todorcev Hlača, K. Usmeno priopćenje (27. 11. 2015.)
20. Ukrajinci. // Hrvatska enciklopedija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=63066> (11. 7. 2016.)
21. Ukrajinci u Republici Hrvatskoj. // Veleposlanstvo Ukrajine u Republici Hrvatskoj. URL: <http://croatia.mfa.gov.ua/hr/ukraine-croatia/ukrainians-in-croatia> (11. 7. 2016.)
22. Upute za poslovanje narodnih knjižnica / ur. Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996.

PRILOZI

ANKETNI UPITNIK

Anketa je namijenjena pripadnicima ukrajinske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj koji su ujedno korisnici Knjižnica grada Zagreba, a odnosi se na korištenje građe na ukrajinskom jeziku u knjižnici

1. Usluge Knjižnica grada Zagreba koristite:

- a) redovito/često
- b) ponekad
- c) rijetko
- d) ne koristim

2. Usluge Središnje knjižnice Rusina i Ukrajinaca pri Gradskoj knjižnici u Zagrebu koristite:

- a) redovito/često
- b) ponekad
- c) rijetko
- d) ne koristim

3. Od knjižničnih usluga u Središnjoj knjižnici najčešće koristite:

- a) uslugu posudbe građe na ukrajinskom jeziku
- b) uslugu čitaonice literature na ukrajinskom jeziku
- c) informacijske usluge knjižničara-voditelja Središnje knjižnice
- d) ne znam/ne koristim
- e) ostalo

4. Koliko često koristite knjižničnu građu na ukrajinskom jeziku?

- a) redovito/često
- b) ponekad
- c) rijetko
- d) ne koristim

5. Koliko ste zadovoljni ponudom knjižnične građe na ukrajinskom jeziku u knjižnici?

- a) u potpunosti sam zadovoljan/zadovoljna
- b) djelomično sam zadovoljan/zadovoljna
- c) nisam zadovoljan/zadovoljna
- d) ne znam/ne koristim

6. Koliko često koristite stručnu literaturu na ukrajinskom jeziku?

- a) redovito/često
- b) ponekad
- c) rijetko
- d) ne koristim

7. Koliko ste zadovoljni ponudom stručne literature na ukrajinskom jeziku u knjižnici?

- a) u potpunosti sam zadovoljan/zadovoljna
- b) djelomično sam zadovoljan/zadovoljna
- c) nisam zadovoljan/zadovoljna
- d) ne znam/ne koristim

8. Koliko često koristite literaturu za slobodno čitanje/beletristiku na ukrajinskom jeziku?

- a) redovito/često
- b) ponekad
- c) rijetko
- d) ne koristim

9. Koliko ste zadovoljni ponudom literature za slobodno čitanje/beletristike na ukrajinskom jeziku u knjižnici?

- a) u potpunosti sam zadovoljan/zadovoljna
- b) djelomično sam zadovoljan/zadovoljna
- c) nisam zadovoljan/zadovoljna
- d) ne znam/ne koristim

10. Koliko često koristite časopise i novine na ukrajinskom jeziku?

- a) redovito/često

- b) ponekad
- c) rijetko
- d) ne koristim

11. Koliko ste zadovoljni ponudom časopisa i novina na ukrajinskom jeziku u knjižnici?

- a) u potpunosti sam zadovoljan/zadovoljna
- b) djelomično sam zadovoljan/zadovoljna
- c) nisam zadovoljan/zadovoljna
- d) ne znam/ne koristim

12. Koliko često koristite građu iz posebnih zbirki (referentna zbirka, zbirka audiovizualne građe, zbirka muzikalija, zbirka geografskih karti i atlasa itd.)?

- a) redovito/često
- b) ponekad
- c) rijetko
- d) ne koristim

13. Koliko ste zadovoljni ponudom građe u posebnim zbirka knjižnice?

- a) u potpunosti sam zadovoljan/zadovoljna
- b) djelomično sam zadovoljan/zadovoljna
- c) nisam zadovoljan/zadovoljna
- d) ne znam/ne koristim

14. Koliko često posjećujete programe (kulturna događanja – književne večeri, predstavljanje knjiga, izložbe, predavanja i sl.) koji su u vezi s ukrajinskom nacionalnom manjinom, a odvijaju se u prostoru narodne knjižnice?

- a) redovito/često
- b) ponekad
- c) rijetko
- d) ne posjećujem

15. Koliko ste zadovoljni ponudom programa povezanih s ukrajinskom nacionalnom manjinom koji se odvijaju u prostoru narodne knjižnice?

- a) u potpunosti sam zadovoljan/zadovoljna

- b) djelomično sam zadovoljan/zadovoljna
- c) nisam zadovoljan/zadovoljna
- d) ne znam/ne posjećujem

16. Biste li češće koristili usluge knjižnice kad bi ponuda knjižnične građe na ukrajinskom jeziku bila veća?

- a) da
- b) ne

17. Biste li češće koristili usluge knjižnice i posjećivali knjižnicu kad bi u prostoru knjižnice bilo više programa povezanih s ukrajinskom nacionalnom manjinom?

- a) da
- b) ne

18. Smatrate li da Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca ima važnu ulogu u uključivanju pripadnika ukrajinske nacionalne manjine u društvo i kulturni život?

- a) da
- b) djelomično/u nekim aspektima
- c) ne

19. Smatrate li da su Knjižnice grada Zagreba i Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca važno mjesto ostvarivanja dijaloga među kulturama i zastupanja kulturnih različitosti?

- a) da
- b) djelomično/u nekim aspektima
- c) ne

20. Na koji bi način i kojim sadržajima, prema Vašem mišljenju, Središnja knjižnica privukla više pripadnika ukrajinske nacionalne manjine?

Središnje knjižnice za nacionalne manjine s posebnim osvrtom na ukrajinsku nacionalnu manjinu u Hrvatskoj

Sažetak: U radu se predstavlja narodna knjižnica kao multikulturalna knjižnica. Kao primjer takvih knjižnica navode se središnje knjižnice za nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, s posebnim osvrtom na Središnju knjižnicu Rusina i Ukrajinaca. Istraživanje se odnosi na korištenje usluga Središnje knjižnice pripadnika ukrajinske nacionalne manjine.

Ključne riječi: narodna knjižnica, multikulturalna knjižnica, nacionalne manjine, središnje knjižnice za nacionalne manjine, Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca.

Central Libraries of National Minorities with Special Emphasis on the Ukrainian National Minority in Croatia

Abstract: The master thesis introduces the public library as a multicultural library. As an example of such libraries central libraries of national minorities in Croatia are presented, with special emphasis on the Central Library of the Ruthenians and Ukrainians. The research section refers to the use of the Central Library services of members of the Ukrainian national minority.

Keywords: public library, multicultural library, national minorities, central libraries of national minorities, the Central Library of the Ruthenians and Ukrainians.

Mateja Hrgovan, magistra južnoslavenskih jezika i književnosti i ukrajinistike. Rođena u Zagrebu 1988. Završila opću gimnaziju u Vrbovcu. 2013. diplomirala južnoslavenske jezike i književnosti i ukrajinistiku na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. 2014. upisuje izvanredni studij bibliotekarstva na istome Fakultetu. Tijekom studija radila kao pomoćni knjižničar u Narodnoj knjižnici Vrbovec. Trenutno radi kao učiteljica ukrajinskog jezika i kulture po modelu C u OŠ Josipa Kozarca Lipovljani te prevodi s ukrajinskog jezika.